

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Cornelia Linde

Straffrihet efter uppmaning till självmord

En rättslig och moralisk analys av handlingar som begås
genom teknik med fokus på medverkan till självmord

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Karol Nowak

Termin för examen: VT2018

Innehåll

Summary.....	1
Sammanfattning.....	3
Förord	5
Förkortningar	6
1 Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar.....	9
1.3 Perspektiv.....	10
1.4 Avgränsning	10
1.5 Metod.....	11
1.5.1 Rättsdogmatisk metod.....	11
1.5.2 Rättsanalytisk metod	11
1.5.3 Komparativ metod	11
1.6 Material.....	12
1.7 Forskningsläge	13
1.8 Disposition.....	13
2 Olika rubriceringar av dödande	15
2.1 Mord och dråp	15
2.2 Vållande till annans död.....	17
2.3 Dödshjälp.....	18
2.4 Självmord.....	19
3 Gärningsmannaskap.....	20
3.1 Strikt gärningsmannaskap.....	20
3.2 Utvidgat gärningsmannaskap	21
3.2.1 Medelbart gärningsmannaskap	22
3.3 Medgärningsmannaskap	22
4 Medverkan till brott	24
4.1 Främjande.....	26
4.1.1 Anstiftan.....	27
4.1.2 Medhjälp.....	28
4.2 Stämpling.....	29
4.3 Underlåtenhet	30
5 Svenska rättsfall	33
5.1 Hedebymålet – Att hjälpa en MS sjuk man att dö ansågs vara gärningsmannaskap	33
5.2 Att hjälpa kronisksjuk dotter att dö ansågs vara medhjälp till självmord.....	34
5.3 Underlåtenhet att agera var inte vållande till annans död	36
5.4 Sturebyfallet – SMS resulterade i anstiftan till mord	37
5.5 Kumlafallet – Ung flicka drevs till självmord av man på internet.....	39
5.6 Polisfallet – Polis instruerade kvinna hur hon skulle begå självmord	39
5.6.1 Den efterföljande debatten	40
6 Rättsläget i USA efter <i>Commonwealth v. Michelle Carter</i>.....	43

6.1	Händelseförlopp	43
6.2	Domskäl.....	44
6.3	Den efterföljande debatten.....	48
7	Teknik och internet – nutidens kommunikation.....	50
7.1	Näthat	51
8	Analys	53
8.1	Brister i svensk lagstiftning	53
8.1.1	Gärningsmannaskap kontra medverkan	53
8.1.2	Underlåtenhet.....	58
8.2	Rättsläget i USA och <i>Commonwealth v. Michelle Carter</i>	60
8.3	Teknik och internet	64
9	Slutsats	69
	Käll- och litteraturförteckning	71
	Rättsfallsförteckning	75

Summary

A court in Massachusetts, USA has convicted a young woman of involuntary manslaughter after she pushed her boyfriend through text messages to commit suicide. In Sweden, the preliminary investigation was closed down after a policeman instructed a young woman through text messages in how to commit suicide. Both cases received great attention and raised many questions.

It is not illegal in Sweden to commit suicide or participate in someone's suicide. In order for a killing action to be illegal it has to fall within the scope of perpetratorship or the action has to be an instigation to an illegal act, and suicide is not. The requirement for an act to fall within the scope of perpetratorship is high, and the Swedish legislation primarily looks at the killing action. Very little focus is on what caused the action, such as psychological impact through text messages.

At the same time technology and Internet are taking more place in our everyday lives but this is not adapted in the current laws. Communication through technology makes it difficult to know the real intention behind words since you do not see movements and facial expressions. The Swedish law system makes it impossible to convict someone who acts through these technologies if the killing act is made by the victim itself, and it is not a third person who is being murdered. There are two reasons for this, partly because the actions that are taken by technology do not fall in to the scope of perpetrator and because suicide is not a criminalized act.

In the American case *Commonwealth v. Michelle Carter*, the court focused less on suicide as a criminal or non-criminal act and instead focused on the impact of text messages and if words could be used as a weapon. To tackle the problem regarding the intention behind the communication, the court

looked at the presence during the suicide (also virtual), the history of the relationship and the knowledge of the victim's mental state.

The conclusion of the paper is that the written word partly can be used as a killing weapon in Sweden, but not in cases when the victim commits the final killing action by himself. The current legislation needs to be reviewed, partly in order to adapt to the technology that is a daily feature in most Swedes everyday live and partly to send a signal that encouraging killing is not okay.

Sammanfattning

I Massachusetts, USA har en domstol dömt en ung kvinna för vållande till annans död då hon genom textmeddelandet förmått sin pojkvän att begå självmord. I Sverige läggs förundersökningen ner efter att polisman instruerat en ung kvinna att begå självmord genom textmeddelanden. Båda fallen får stor uppmärksamhet och väcker många frågor.

I Sverige är det inte olagligt att varken begå självmord eller att medverka därtill. För att en dödande handling ska vara olaglig i Sverige krävs antingen att handlingen faller inom gärningsmannaskap eller att medverkan så som medhjälp, anstiftan eller stämpling skett till en olaglig handling. Kraven för att en handling ska falla inom gärningsmannaskap är höga och den svenska lagstiftningen tittar främst på den dödsbringande handlingen. Arbetet visar att lite fokus läggs på vad som föranlett handlingen, så som psykiskt påverkan genom textmeddelanden.

Samtidigt tar tekniken och internet allt större plats utan att en anpassning av de nuvarande lagarna sker. Kommunikationen som sker genom teknik gör det svårt att veta den verkliga intentionen bakom ord, då minspel, rörelser och annat inte spelar in. Den svenska lagstiftningen gör omöjligt att döma någon som handlar genom teknik för mord om mordet skett av offret själv och det inte är en utomstående person som blir mördad. Det finns två anledningar till det, dels då handlingarna som sker genom teknik inte faller in under gärningsmannaskap och dels då självmord inte är en kriminaliserad handling.

I det amerikanska fallet *Commonwealth v. Michelle Carter* fokuserade domstolen mindre på självmord som en kriminell eller icke kriminell handling och valde istället att lägga fokus på vilken effekt textmeddelandena har haft, effekt och verkan, om orden har kunnat användas som ett vapen. För att angripa problematiken kring intentionen

bakom kommunikationen tittade domstolen på närvaro (även virtuellt) vid självmordet, förhållandet mellan gärningsman och offer och dess historik samt kunskap om offrets mentala tillstånd.

Slutsatsen är att det skrivna ordet delvis kan användas som ett dödande vapen i den svenska lagstiftning men i nuläget inte när offret själv begår den slutgiltiga dödande handlingen. Den nuvarande lagstiftningen behöver ses över dels för att väva in den tekniska världen som 2018 är ett dagligt inslag i 98% av svenskarnas liv och dels för att signalera till allmänheten att uppmuntra till dödande inte är okej.

Förord

Hela 5 år och 3 länder senare är tiden slutligen kommen ... det är dags för examen. Juristprogrammet har verkligen varit ett äventyr men nu är jag redo att flyga vidare.

Givetvis finns det ett par stycken som ska ha ett extra tack.

Karol Nowak – tack för din handledning under vårens gång, det har varit ett sant nöje att bolla idéer med dig.

Mina fina Lundavänner– ni vet vilka ni är och det är utan tvekan ni som gjort dessa 5 åren så bra, låt oss inte tappa kontakten.

Christian och Viktor – mina älskade bröder. Det är inte mycket som imponerar på er, men jag hoppas att er lillasyster lyckats göra er lite stolt nu.

Mamma och pappa – Tack för att jag alltid kan komma hem till er och vara er lilla dotter när jag behöver det. Tack för att ni aldrig någonsin tvekat på min förmåga och stöttar mig i vilka beslut jag än tar. Tack för att ni är bäst.

Lastly, my Dear Thomas. Boston not only gave me the idea to this paper, Boston also gave me you. Thank you for your daily support, encouraging words and unconditional love. You really are my rock. Lund was fun but now I am looking forward to next chapter and starting a life together with you in Amsterdam.

Amsterdam den 23 maj 2018

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	Proposition
RH	Refererade hovrättsfall
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Under läsåret 2016/2017 tog juristprogrammet mig till Boston, USA och till Suffolk Law School där jag studerade under ett år som utbytesstudent. Under min tid i Boston blev en dom som föll väldigt uppmärksammas och fallet kom att kallas ”Texting Suicide Case” på alla nyhetslöp. Fallet, *Commonwealth v. Michelle Carter* blev uppmärksammas då en ung kvinna dömdes för vållande till annans död efter att hon genom textmeddelanden ska ha förmått sin pojkvän att begå självmord.¹ Domen ansågs vara kontroversiell och blev viktig då den berörde områden som inte riktigt var berörda tidigare, många hade en åsikt angående huruvida den var felaktig eller inte och alla ville höra experts åsikter. Min egen professor i straffrätt kommenterade domen i flera nyhetstidningar och ännu intressantare blev det när alla experter hade olika åsikter. Det stod klart att rättsläget var oklart och att domen rörde upp många känslor.

För mig väcktes intresset av fallet då jag dels inte hört talas om något liknande i Sverige och fallet behandlar två frågor som är mycket aktuella och intressanta - både textmeddelandes inverkan och medverkan till självmord. Två frågor som var för sig är oerhört viktiga att diskutera men som tillsammans adderar ännu en dimension på problematiken.

En nyfikenhet huruvida ett liknande fall hade sett ut i Sverige och om en liknande dom hade varit möjlig väcktes. Jag fick snabbt en uppfattning om att en liknande dom förmodligen inte varit möjlig i Sverige och ur ett icke juridisk perspektiv kändes en viss orimlighet i att det ser ut såhär. Därför fanns ett behov av att kartlägga den svenska rätten och reda ut problematiken en gång för alla. Halvvägs in i arbetet uppmärksammades i de svenska nyheterna ett fall då en polis genom textmeddelande instruerat

---

¹ *Commonwealth v. Michelle Carter*.

en kvinna i hur hon skulle begå självmord, istället för att tillkalla hjälp. Förundersökningen lades ner med motiveringen att självmord inte är olagligt i Sverige.² Självmord är inte en kriminaliserad handling i Sverige och borde inte heller vara det, men då all typ av medverkan förutsätter att det sker till en kriminaliserad handling hamnar vi i en situation då det går att uppmana någon att ta sitt liv utan några konsekvenser.³ Jag tycker det är synnerligen märkligt att uppmaning eller hets till självmord är lagligt i Sverige idag.

Som nämnt fanns det en annan dimension i båda dessa fall, att båda handlingar var begångna med hjälp av textmeddelanden vilket gjorde det ytterligare intressant. Det finns en föreställning om att mord bara kan ske så som de alltid skett, genom ett slag, med hjälp av ett vapen, en förgiftning eller liknande. Men efter lite eftertanke är frågan om verkligheten, idag, 2018 ser ut på det sättet. Teknologin har letat sig in i nästan varenda människas liv och därför även i brottets värld och således i straffrätten. Det finns en problematik kring en anpassning till detta ”nya” fenomen men desto mer ett behov att den sker. Tekniken möjliggör även för människor att på ett lättare sätt begå diverse handlingar, till exempel uppmana till självmord. Världen förändras och lagarna måste förändras med den. Av denna anledning finns det i sin tur ett behov att undersöka kommunikationen som sker genom teknologi och om hänsyn behövs ta till den i den svenska rätten och isåfall hur. Eftersom det amerikanska fallet *Commonwealth v. Michelle Carter* så perfekt beskriver båda dessa problem samt väver ihop teknologin och textmeddelanden som ett vapen att döda genom självmord har det fallet varit utgångspunkten i arbetet.

Ämnet till arbetet har väckt en känsla av orimlighet och ett behov av att undersöka om det behöver ske en förändring i den svenska lagstiftningen, men även vilken problematik som föreligger för en sådan förändring. Frågan är om någon typ av ny brottslighet måste komma till uttryck. Att nya fenomen skapar nya problem som helt enkelt inte passar in med det

---

² TV4Nyheter, 2018, ”Polisman gav självmordstips till ung kvinna”.

³ Jareborg (1994), s. 129.

nuvarande rättssystemet är inte en ny företeelse, det finns flera exempel på sådan problematik. I till exempel SOU 2016:70 konstaterades att det svenska straffrättsliga skyddet inte var starkt vid otillbörligt ekonomiskt utnyttjande av personer som befinner sig i en utsatt situation. Helt enkelt att tiggare som kommer till Sverige blir oerhört utnyttjade men då tiggeri inte är kriminaliserat är det svårt att komma åt de som utnyttjar.⁴ Ett problem som Sverige inte tidigare haft men som på senare år uppstått och ökat oerhört⁵, precis som uppmanade till självmord och teknologins påverkan. Lösningen på problematiken var helt enkelt ett utformade av ett nytt brott för att angripa nya problem och nya problem är precis vad denna uppsats handlar om.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att utreda om handlingar som begås med avsikt att uppmana någon att begå självmord bör vara kriminaliserade enligt svensk rätt. Syftet med arbetet är även att främst fokusera på handlingar som begås med hjälp av teknologi i form av textmeddelanden som i sin tur leder till att dödande sker genom självmord. För att uppnå syftet med arbetat besvaras följande frågeställningar:

- *Finns det en lucka i den svenska lagen som gör att det inte går att fälla någon som har medverkat till en annan persons självmord och vilka straffrättsliga begrepp är relevanta vid en förändring?*
- *Hur hanteras liknande problematik i Massachusetts, USA med bakgrund av fallet Commonwealth v. Michelle Carter?*
- *Hur ser nutidens kommunikation ut baserat på teknologin som finns idag och har en anpassning av rättssystemet skett eller borde ske?*

---

⁴ SOU 2016:70 s. 17.

⁵ SOU 2016:70 s. 201.

1.3 Perspektiv

I delar av arbetet och i analysen används ett kritiskt de lege ferenda perspektiv. Perspektivet syftar till att se in i framtiden och ”vad lagen borde vara” ur ett visst anseende. En önskan om vad framtida rättsregler bör ta hänsyn till.⁶ Till grund ligger då offerperspektivet och hur en framtida lagstiftning bör sträva efter att fånga upp de som blir utsatta genom teknologi till den grad att de begår självmord.

1.4 Avgränsning

Arbetet behandlar inte problematiken som lyfts ur ett teknikföretagsperspektiv vilket i och för sig också hade kunnat vara en intressant vinkel. Det finns även en medvetenhet om att bevisfrågan på det här området blir aktuell eftersom teknologi finns med i bilden. Till exempel ”Vem hade telefonen i besittning?”. Valet har dock i stället fallit på att utreda intentionerna bakom kommunikationen som sker med hjälp av teknologi.

Då teknologi och självmord redan är två områden som inte helt självklart kan flätas samman till ett arbete vilket gör det svårt att hålla en röd tråd har det varit viktigt att hålla arbetet på en relativt rak linje och inte sväva iväg för mycket på grenar av straffrätten såsom garantläran eller yttrandefrihet och dess begränsningar. Fokus under arbetet har varit att medhjälp till självmord inte är kriminaliserat. Jag har därför förutsatt att kausalitet mellan handlingen och självmordet föreligger när jag diskuterar problematiken och inte behandlat kausalitet närmare.

Komparationen sker enbart med Massachusetts, USA och inte andra länder dels på grund av språkliga hinder men även då idén till arbetet föddes i USA och det finns en kunskap av deras rättsystem vilket gjorde valet av land naturligt. Det bör dock tas i beaktande att Massachusetts, USA har common

---

⁶ Melin (2012), s. 95.

law tillskillnad från Sverige som har civil law men det är inget som kommer behandlas mer än så.

1.5 Metod

1.5.1 Rättsdogmatisk metod

Gällande val av metod har en rättsdogmatisk metod använts i arbetets första delar, då den delen av arbetet syftar till att beskriva och utreda gällande rätt. Utgångspunkten vid den rättsdogmatiska metoden är en användning av de allmänt accepterade rättskällorna, vilket konkret innebär att svaren söks i lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och doktrin som sedan analyseras.⁷

1.5.2 Rättsanalytisk metod

Vidare i arbetet har en rättsanalytisk metod använts vilket gett utrymme för andra källor än de traditionella rättskällorna samt litteratur som inte är strikt juridisk. Genom den rättsanalytiska metoden går det att kritiskt granska lagstiftningen och argumentera för andra lösningar på juridiska problem eller hur rätten bör ändras för att tillgodose visa intressen på ett bättre sätt. Slutligen ger den rättsanalytiska metoden stort utrymme för en mycket intressant analys då det finns varierat material att tillgå.⁸

1.5.3 Komparativ metod

I arbetet finns även inslag av den komparativa metoden för att besvara vad som gäller enligt gällande rätt i ett främmande land, i det här fallet Massachusetts, USA.⁹ Syftet med den komparativa metoden är att göra en jämförelse för att främst förstå hur olika rättsystem angripit samma juridiska problem.¹⁰ Anledningen till att i sin tur genomföra en jämförelse är i

---

⁷ Kleineman (2013), s. 21.

⁸ Sandgren (2015), s. 725.

⁹ Kleineman (2013), s. 40.

¹⁰ Valguarnera (2013), s. 141.

huvudsak för att finna lösningar på ett problem som det egna rättsystemet inte lyckats finna och att hitta argument som tidigare inte beaktats.¹¹

1.6 Material

Till en början för att utreda gällande rätt har tillämpliga lagar och dess förarbeten använts. För en närmare beskrivning av en del begrepp har främst doktrin använts varpå ett fåtal ledande författare varit tillräckligt för att bistå med den information som behövdes.

Då det inte finns något svenskt rättsfall som lyfter all den problematik arbetet syftar att belysa har flera olika rättsfall använts för att täcka upp olika situationer. Rättsfallen kan till en början verka spretiga men vid en närmare inblick går det att se att varje rättsfall syftar till att lyfta en liten del av den problematik som föreligger.

Då vissa delar av arbetet är ny information samt på grund av omständigheter såsom nerlagda förundersökningar och sekretess har inte andra källor än nyhetsrapportering funnits att tillgå. Diverse nyhetsartiklar har även använts för att lyfta olika åsikter vilket senare ger underlag för en intressant analys.

Gällande avsnittet om teknik och internet har fokus legat på material som behandlar kommunikation, vilket inneburit en undersökning av källor på ett område som det från min sida inte finns någon tidigare erfarenhet av. Materialet som på ett tydligt och begripligt sätt beskrivit kommunikation genom teknologi och internet som fenomen har därför använts.

---

¹¹ Kleineman (2013), s. 40.

1.7 Forskningsläge

Teknologin, internet och dess framfart är ett ständigt debatterat ämne inom de flesta områden, dock är det inte så välutforskat inom rättsvetenskapen. Mårten Schultz kom 2013 med boken ”*Näthat: rättigheter och möjligheter*” vars syfte är att informera om vilka rättigheter och skyldigheter människor har i digitala sammanhang och vad som får sägas på internet och inte.

Vad gäller medverkan eller hets till självmord har det behandlats i den svenska straffrättsliga doktrinen. Både Jareborg skriver i *Straffrättens ansvarslära*, Asp & Ulväng i *Kriminalrättens grunder* och Leijhnhufvud, Wennberg & Ågren i *Straffansvar* om medhjälp till självmord, men det är inte mer än ett kort konstaterande kring dess omöjlighet.

Teknologi i samband med hetsande till självmord är på grund av dess aktualitet med flera uppmärksammande fall på senare tid väl omdebatterat, men har inte undersökts i någon större utsträckning. Därför anser jag att det har uppsatsen har ett högt nyhetsvärde.

1.8 Disposition

I arbetes inledande avsnitt (avsnitt 2, 3 och 4) presenteras en beskrivning av gällande svensk rätt. Först med fokus på en de olika rubriceringar av dödande som finns då en förklaring av dessa krävs för att förstå i vilka situationer dödande omfattas av följande kapitel. Därefter följer en ingående beskrivning av vad som krävs av en person enligt svensk rätt för att omfattas av gärningsmannaskap baserat på de olika typer av gärningsmannaskap som finns. Följande avsnitt behandlar de svenska medverkanbestämmelserna och hur lagstiftningen ser ut för de fall då inte ansvaret bara begränsas till den person som utfört huvudgärningen. En förklaring av gärningsmannaskap och de olika medverkansbestämmelserna behövs för att förstå varför en del dödande lämnas straffritt och för att dessa bestämmelser är relevanta vid en eventuell ändring av lagstiftningen.

Avsnitt 5 är en blandning av rättsfall som på ett eller annat sätt behandlar en del av problematiken som finns gällande självmord och teknologi. Avsnitt 5.1 och 5.2 behandlar gärningsmannaskap kontra medhjälp till självmord, avsnitt 5.3 behandlar underlåtenhet, avsnitt 5.4 behandlar betydelsen av kommunikation genom textmeddelanden, avsnitt 5.5 behandlar dels självmord men även det som sker genom internet och slutligen behandlar avsnitt 5.6 medverkan till självmord samt textmeddelandes inverkan. I avsnitt 5.6 ligger även ett efterföljande debattavsnitt då den händelsen väckte stor uppmärksamhet bland annat bland de politiska partierna.

Avsnitt 6 är en detaljerad genomgång av det amerikanska rättsfallet *Commonwealth v. Michelle Carter* som i princip varit ramen för hela arbetet. Rättsfallet tar upp både problematiken med självmord och teknologi samt bidrar med en grundlig reflektion och vägledning. Även det rättsfallet har ett efterföljande debattavsnitt. Avsnitt 7 går in på djupet gällande teknologin och internet som kommunikation vilket behövs för att förstå nutidens problematik och varför en anpassning eventuellt behöver ske.

Slutligen görs en analys som i stora drag är indelad först med fokus på den svenska regleringen och dess problematik, sedan det amerikanska rättsfallet och deras val av angreppssätt på problematiken och därefter ligger fokus på teknik och internet. Arbetet avslutas med en kortare slutsats som ämnar att samla tankarna och försöka svara på frågeställningen.

2 Olika rubriceringar av dödande

För att ett dödande ska falla inom gärningsmannaskap vilket kommer behandlas i avsnitt 3 eller för att någon form av medverkan till ett dödande ska vara brottsligt vilket kommer behandlas i avsnitt 4 måste det vara en kriminaliserad handling.¹² Det här kapitlet innehåller en redogörelse av de olika rubriceringar av dödande som finns samt i vilken mån de är kriminaliserade och således kan omfattas av avsnitt 3 och 4.

2.1 Mord och dråp

”Den som berövar annan livet, dömes för mord till fängelse på viss tid, lägst tio år och högst arton år, eller på livstid” stadgas i 3 kap. 1 § BrB. Är brottet mindre grovt med hänsyn till omständigheterna ska personen istället dömas för dråp och till fängelse lägst sex år och högst tio år enligt 3 kap. 2 § BrB. För både mord och dråp krävs att gärningsmannen åtminstone haft likgiltighetsuppsåt till den effekt som uppstått på grund av våldet som utförts.¹³ Bestämmelserna är utformade så att mord är den grad av dödande som i huvudsak ska användas och dråp används istället sekundärt om brottet bedöms vara mindre grovt, beroende på omständigheter i varje enskilt fall.¹⁴

Konstruktionen av bestämmelsen blir problematiskt då den lämnar stor frihet till domstolarna vid rubriceringen av ett brott som antingen mord eller dråp. Dock har en rad omständigheter som är av betydelse nämnts i förarbetena till brottsbalken och arbetats fram genom praxis från Högsta domstolen. Omständigheter som kan anses vara försvårande och tala för en mord rubricering är till exempel om gärningen är planerad,¹⁵ om dödandet anses vara särskilt samhällsfarligt då det är ett dödande som ingår i en plan

---

¹² Jareborg (1994), s. 129.

¹³ Asp & Ulväng (2013), s. 321 ff.

¹⁴ Prop. 1962:10, del B s. 74.

¹⁵ SOU 2008:85 s. 284.

för att förverkliga ett annat brott eller dödandet sker för att främja ett annat brott,¹⁶ om dödandet sker som hämnd, ger utlopp för gärningsmannens lust att döda eller dödandet är till för att skrämma andra och sprida fruktan och ångest.¹⁷ Även brott som är svåra att upptäcka då till exempel förgiftning av mat eller dryck använts för att döda anses allvarligare.¹⁸ Om dödandet varit särskilt grymt till exempel orsakat onödigt lidande för offret,¹⁹ eller inneburit att offret pressats, hotats och förnedrats är det också att anse som mord.²⁰ Tiden på gärningsförloppet kan även påverka rubriceringen då ett längre tidsförlopp anses vara en försvårande omständighet,²¹ dock är användandet av vapen inte att anse som en försvårande omständighet. Valet av vapen kan dock inverka på bedömningen och vissa vapen kan göra att dödandet anses vara särskilt rått eller grymt.²² Av uppenbara skäl är det även en försvårande omständighet om offret var ett barn eller en försvarslös person.²³ Slutligen är det faktum att offret är en nära anhörig till gärningsmannen en försvårande omständighet.²⁴ Dock behöver det inte alltid vara en försvårande omständighet och faktum är att om offret för gärningsmannen var en helt okänd person talar även det mot en mord rubricering av brottet.²⁵

Förmildrande omständigheter vilket talar för att rubricera brottet som dråp är till exempel om dödandet skett utan planering eller har skett i starkt affekt på grund av offrets beteende.²⁶ Med stark affekt menas situationer då gärningspersonen befinner sig i ett tillstånd av raseri eller okontrollerat ursinne till exempel på grund av antingen fysisk eller psykisk provokation från offrets sida.²⁷ Andra förmildrande omständigheter kan vara om

---

¹⁶ SOU 2007:90 s. 56.

¹⁷ Träskman (1995/96), s. 440.

¹⁸ NJA II 1962 s. 94

¹⁹ Ibid.

²⁰ Träskman (1995/96), s. 440.

²¹ SOU 2007:90 s. 56.

²² Träskman (1995/96), s. 441.

²³ SOU 2007:90 s. 56.

²⁴ NJA II 1962 s. 94.

²⁵ Träskman (1995/96), s. 441.

²⁶ SOU 2007:90 s. 55 f.

²⁷ Träskman (1995/96), s. 440.

gärningsmannen befunnit sig i ett tillstånd som är psykiskt avvikande,²⁸ eller i ett upprivet tillstånd på grund av en olycka eller händelse²⁹ eller om situationen som föregåtts är en nödsituation eller gärningsmannen tror den är i en nödsituation.³⁰ Slutligen kan även hur gärningsmannen handlar efter dödandet påverka rubriceringen både i en försvårande eller i en förmildrande riktning. Om gärningsmannen till exempel direkt efter handlingen försöker rädda offret eller tillkalla hjälp kan det anses vara förmildrande.³¹

2.2 Vållande till annans död

Till skillnad från mord och dråp som kräver någon form av uppsåt döms i enlighet med 3 kap. 7 § BrB den som av oaktsamhet orsakar annans död för vållande till annans död, vilket kan leda till fängelse i högst två år eller vid ringa brott till böter. Om gärningen innefattat medvetet risktagande eller om gärningsmannen varit påverkad av till exempel alkohol när det krävts särskild uppmärksamhet är brottet att anse som grovt enligt 3 kap. 7 § 2 st BrB och leder till fängelse i lägst ett och högst sex år.

I förarbetena till 3kap. 7 § BrB anges att vållande till annans död till exempel kan vara situationer då någon utövat uppsåtligt våld men inte haft uppsåt att döda eller situationer då en nykter bilförare tar ett så stort risktagande att föraren i princip kan anses vara likgiltig för konsekvenserna utan att uppsåt förelegat.³² Några krav på tillvägagångsättet för vållande till annans död uppställs inte.³³

---

²⁸ Prop. 2008/09:118, s. 21.

²⁹ Träskman (1995/96), s. 440.

³⁰ Ibid.

³¹ Göta hovrätts dom i mål B 748-06

³² Prop. 2009/10:147 s. 24.

³³ Asp & Ulväng (2013), s. 87

2.3 Dödshjälp

I 24 kap. 7 § BrB stadgas att om en person samtycker till en handling som är riktad mot denne, är handlingen endast ett brott om gärningen är oförsvarlig. Dock finns det en del krav på samtycket, till exempel att den som lämnar samtycket är behörigt att lämna ett sådant, att den förstår innebörden av sitt samtycke, att samtycket är allvarligt menat, har lämnats frivilligt och föreligger vid tidpunkten för gärningen samt under hela utförandet.³⁴ Det går dock inte att samtycka till vad som helst, brott såsom mord, dråp och vållande till annans död anses vara brott oavsett om det föreligger ett samtycke, det går alltså inte att samtycka till dödande. Trots att det finns en rätt att bestämma över sin egen kropp så utesluter dödande aldrig ansvar då gärningen alltid anses vara oförsvarlig. Intresset att bevara respekten för andras liv har ansetts väga tyngre än individens eget intresse.³⁵

Samtyckesfrågan sträcker sig till att omfatta i vilken utsträckning det är legitimt att kriminalisera handlingar som görs med samtycke från den person handlingen riktas mot, vilket är fallet vid eutanasi (dödshjälp).³⁶ Högsta domstolen och hovrätterna har valt att rubricerat dödande som är att betrakta som eutanasi (dödshjälp) som dråp.³⁷ Straffvärdet brukar dock vara mycket lågt särskilt när det handlar om barmhärtighetsdödande av mycket sjuka personer, i de fallen har ett hårt straff enligt praxis kunnat anses vara stötande.³⁸

---

³⁴ Asp & Ulväng (2013), s. 227.

³⁵ A.a. s. 233.

³⁶ A.a. s. 226.

³⁷ Se NJA 1979 s. 802.

³⁸ Asp & Ulväng (2013), s. 233.

2.4 Självmord

Självmord beskrivs som en avsiktlig självdestruktiv handling som leder till döden.³⁹ Inte någonstans i brottsbalkens tredje kapitel som reglerar brotten mot liv och hälsa nämns självmord. Med det sagt är självmord inte kriminaliserat i Sverige och anses inte vara en brottslig handling.⁴⁰

En persons rätt att dö om den vill anses strida mot rätten till liv. Dock måste det finnas respekt för en persons önskan att få bestämma över sitt eget liv.⁴¹

---

³⁹ Nationalencyklopedin, ”Självmord”.

⁴⁰ Asp & Ulväng (2013), s. 454.

⁴¹ A.a. s. 456.

3 Gärningsmannaskap

När ett brott begås kan det finnas flera olika personer som på olika sätt är delaktiga i brottet, antingen genom utförande eller genom främjande. De som utfört brottet kan med stöd av de enskilda straffbuden straffas direkt, dessa benämns som gärningsmän och det går inte att vara gärningsman till något som inte är kriminaliserat.⁴² De som varit delaktiga genom att endast främjat brottet betecknas medverkande och kan endast straffas genom tillämpning av 23 kap. 4 § BrB, vilket också förutsätter att medverkan skett till en kriminaliserad handling.⁴³

Det kan enkelt uttryckas som att den som utfört en gärning är gärningsman medan anstiftare och medhjälpare istället har främjat det som gärningsmannen har gjort.⁴⁴ Det sker en distinktion mellan *den som utfört gärningen* och *den som främjat gärningen*.⁴⁵ I nästa avsnitt kommer det ske en fördjupning av medverkansbestämmelsen. Begreppet gärningsmannaskap kan omfatta två alternativa situationer antingen att någon faktiskt utfört en straffbelagd gärning eller det faktum att det står brottet närmast.⁴⁶ I det här avsnittet kommer det ske en fördjupning av dessa två situationer och begrepp då de är relevanta för att förstå varför självmord inte är kriminaliserat idag och kan komma att bli aktuella vid en eventuell lagändring.

3.1 Strikt gärningsmannaskap

Ibland används begreppen ”formellt gärningsmannaskap” eller ”direkt gärningsmannaskap” som synonym för gärningsmannaskap i strikt mening. Begreppet strikt gärningsmannaskap kommer användas i den här uppsatsen. Strikt gärningsmannaskap blir aktuellt i de fall en person själv uppfyllt de

---

⁴² Herlitz (1996-97), s. 280.

⁴³ A.a. s. 281.

⁴⁴ Svensson (2016), s. 33.

⁴⁵ Jareborg (1994), s. 105.

⁴⁶ Svensson (2016), s. 262.

rekvisit som anges i en straffbestämmelse och det inte behövs ta hänsyn till vad andra personer gjort.⁴⁷ Det är ett relativt okomplicerat begrepp som helt enkelt innebär att en individuell och självständigt utförd gärning har varit tillräckligt för att utföra den brottsliga gärningen.⁴⁸ Exempelvis: Du skjuter en person - du är ansvarig.

3.2 Utvidgat gärningsmannaskap

Inte bara den som utför en gärning kan vara att anse som gärningsman. 23 kap. 4 § 2 st BrB öppnar upp för en möjlighet att även någon som inte är gärningsman i strikt mening kan betraktas som gärningsman då den varit så pass aktiv i brottets utförande att det ter sig naturligt.⁴⁹ Denna företeelse betecknas *utvidgat gärningsmannaskap* och omfattar situationer då en person är att anse som gärningsman trots att den inte är det i strikt mening (se ovan).⁵⁰ Utvidgat gärningsmannaskap fångar alltså upp de situationer som kan uppstå då en person *inte* har gjort det som finns beskrivit i ett straffbud men bör ändå betecknas som gärningsman trots icke utförd gärning.⁵¹ Personen är på grund av sin ställning till brottet den som framstår som närmast att svara för det. Med det sagt är det inte alltid så att den som utfört en straffbelagd gärning också är den som står ”närmast” att svara för brottet.⁵²

Konverterat och medelbart gärningsmannaskap är två exempel på utvidgat gärningsmannaskap.⁵³ Konverterat gärningsmannaskap omfattar främst situationer då personer i en särskild ställning (till exempel gäldenärer och myndighetsutövare) straffas som gärningsmän för något en annan person

---

⁴⁷ Svensson (2016), s. 34.

⁴⁸ A.a. s. 243.

⁴⁹ SOU 1996:185, del I, s. 179.

⁵⁰ Svensson (2016), s. 262.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid.

⁵³ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 152.

gjort då de beordrat någon annan att utföra en gärning och kommer inte behandlas vidare.⁵⁴

3.2.1 Medelbart gärningsmannaskap

Medelbart gärningsmannaskap innebär förenklat att en anstiftare anses så ansvarig för ett brott att den är att anse som gärningsman.⁵⁵ Medelbart gärningsmannaskap kan sägas omfatta utnyttjandefall då det innebär att någon begått en otillåten gärning genom att på något sätt utnyttjat en annan person.⁵⁶ Exempel på medelbart gärningsmannaskap omfattar främst två typer av underläge, antingen bristande insikt eller tvång. Anstiftaren bedöms som gärningsman då personen som gjort den faktiska handlingen till exempel har varit psykiskt avvikande, ovetande om gärningens karaktär eller befann sig i beroendeställning alternativt förmåddes till gärningen genom våld eller hot. Personen som begått handlingen har enbart varit ett viljelöst eller omdömeslöst redskap.⁵⁷ Jareborg liknar förfarandet med att genomföra ett brott med hjälp av antingen ett djur eller en teknisk anordning.⁵⁸

3.3 Medgärningsmannaskap

Flera personer kan i strikt mening vara gärningsmän på så sätt att de inte enskilt uppfyller en brottsdefinition men att den handling de gör tillsammans är otillåten. Till exempel i många misshandelsfall är det svårt att avgöra vem av förövarna som har orsakat en viss skada och då föreligger medgärningsmannaskap. I de situationerna får alla svara för den skada som personerna tillsammans har utsatt offret för om det föreligger nödvändigt uppsåt. Brottsbeskrivningarna i brottsbalken är vanligtvis utformade så att det är en person som utför en gärning men istället för att läsa beskrivningen

---

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ SOU 1996:185, del I, s. 181.

⁵⁶ Herlitz (1996/97), s. 300.

⁵⁷ Jareborg (1994), s. 115.

⁵⁸ Ibid.

som ”den som...” ska det i dessa fall läsas som ”den eller de som tillsammans ...”.⁵⁹

---

⁵⁹ Jareborg (1994), s. 106.

4 Medverkan till brott

Straffbestämmelser är utformade så att en gärning är utförd av en person, faktum är dock att brott ofta kommer till stånd under samverkan av flera personer. I flera fall skulle det vara felaktigt att endast begränsa ansvaret till den som bokstavligen överträtt straffbudet och lämna den som möjliggjort gärningen helt utan ansvar.⁶⁰

De allmänna reglerna om medverkan finns i 23 kap. 4-5 §§ BrB och innebär att kretsen av personer som kan fällas för ansvar för ett begånget brott vidgas.⁶¹ Med hänvisning till lagtexten är det av vikt vid en prövning om medverkanansvar att göra en distinktion mellan den som utför själva gärningen (se avsnitt 3 om gärningsmannaskap) och den som främjar den.⁶² Det går att se på de olika begreppen som en prioritetsordning då gärningsmannaskap är först och anstiftan och medhjälp kommer i andra och tredje hand.⁶³

I övrigt har ansvar för medverkan en ganska generell tillämpning och det behöver inte vara särskilt föreskrivet för det brott som aktualiseras att medverkan är brottsligt. Anstiftan och medhjälp är helt enkelt kriminaliserat för alla typ av brottsbalksbrott om inget särskilt är föreskrivet.⁶⁴

En person kan enbart dömas till ansvar genom medhjälp, anstiftan, stämpling eller underlåtenhet till en brottslig gärning. Själv mord är som nämnt (se avsnitt 2.4) i Sverige inte en brottslig gärning och därför är inte olika sätt av medverkan till själv mord kriminaliserat.⁶⁵ Själv mord går alltså inte att applicera på några av de kommande beskrivna handlingarna men vid

---

⁶⁰ Jareborg (1994), s. 100.

⁶¹ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 149.

⁶² A.a. s. 150.

⁶³ Jareborg (1994), s. 116.

⁶⁴ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 150.

⁶⁵ Jareborg (1994), s. 129.

en eventuell kriminalisering eller ny straffrättslig bestämmelse hade dessa handlingar blivit relevanta och därför kommer en redogörelse av dessa ske.

Det är svårt att göra en bedömning huruvida en person som främjar ett självmord ska anses vara medverkande vilket gör att den undgår straffansvar eller om personen istället ska betraktas som gärningsman då handlingen är att betrakta som gärningsmannaskap (se avsnitt 3). Om handlingen är att betrakta som gärningsmannaskap ska personen dömas i enlighet med 3 kap 1 § BrB vilket kan vara fallet om det förekommit tvång, påtryckningar och personen som tagit sitt liv inte kan anses vara kompetent att ta beslutet.⁶⁶ Exempel på denna typ av fall är då en person förmår en annan person att begå självmord eller övar kausalt relevant medhjälp därtill, då offret på grund av psykiskt störning eller ringa ålder inte förstår vad den gör. Ett annat exempel är fall då en person hjälper en annan person att medvetet begå självmord och det är naturligt att säga att de gemensamt berövade den ena personen livet då hjälpen var av sådan art.⁶⁷

Nästan alla människor som begår självmord anses befinna sig i ett labilt känsloläge och därför har argument om att personer bör hållas ansvariga för att ha uppsåtlig medverkat till självmord av en person som är emotionellt labil inte godtagits.⁶⁸ En anstiftare kan inte heller sägas beröva en annan person livet även om den har övertalat denne så länge självmordet beror på fritt val och beslutet är fattat av en person som är medveten om relevanta omständigheter och anses vara själsligt mogen.⁶⁹

Frågan om medhjälp till självmord kontra gärningsmannaskap är även problematisk i de situationer det är fråga om dödande på offrets begäran (dödshjälp) då samtycke inte leder till ansvarsfrihet (se avsnitt 2.3) Särskilt problematiskt blir det i de fall någon är oförmågan att döda sig själv på

---

⁶⁶ Jareborg (1994), s. 130.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Asp & Ulväng (2013), s. 456.

⁶⁹ A.a. s. 455.

grund av till exempel förlamning.⁷⁰ Så snart en person är att anse som gärningsman när det kommer till dödandet är en rättsstridig gärning förövad.⁷¹ Under avsnitt 5 kommer det finnas exempel på fall då det varit svårt att dra gränsen mellan medhjälp till självmord och gärningsmannaskap.

För att underlätta en bedömning huruvida någon medverkar till självmord eller ska anses som gärningsman är att se självmord som en brottslig gärning och sen fråga sig om person A som medverkat skulle vara att betrakta som medgärningsman (se avsnitt 3.3) i strikt mening tillsammans med person B som begått självmord. Det går också att göra bedömningen genom att anta att en tredje person, person C istället gjort det som person B gjort och fråga sig om person A vore att anse som medgärningsman till mord. Sammanfattningsvis om hjälpen är av sådan art att det går att säga att person A och person B tillsammans berövat person B på livet är det fråga om en otillåten handling.⁷²

4.1 Främjande

BrB 23 kap 4 § lyder:

”Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara den som utfört gärningen utan även annan som främjat denna med råd eller dåd. Detsamma skall gälla beträffande annan lag eller författning straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet. Den som inte är att anse som gärningsman döms, om han har förmått annan till utförandet, för anstiftan av brottet och annars för medhjälp till det. Varje medverkande bedöms efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last. Ansvar som är föreskrivet för

---

⁷⁰ Jareborg (1994), s. 131.

⁷¹ Asp & Ulväng (2013), s. 455.

⁷² Ibid.

gärning av syssloman, gäldenär eller annan i särskild ställning skall ådömas, även den som tillsammans med honom medverkat gärningen. Vad som sägs i denna paragraf skall inte gälla, om något annat följer av vad för särskilda fall är föreskrivet.”

Lagtexten föreskriver att alla som på något sätt främjat en brottslig gärning med råd eller dåd kan dömas som medverkande till gärningen, även om personen inte uppfyller de förutsättningar som står uppställda i en brottsbeskrivning för straffbarhet.⁷³ Av 23 kap. 4 § 2 st BrB. framgår att främjande kan delas in i två kategorier, antingen anstiftan eller medhjälp och av lagtexten framgår medhjälp som subsidiärt till anstiftan.⁷⁴ Förenklat kan det förklaras som att den som förmått en person att utföra ett brott kan dömas som *anstiftare* och den som på något sätt främjat gärningen kan dömas som *medhjälpare*.⁷⁵ En fördjupning av de båda begreppen kommer nedan. (Se avsnitt 4.1.1 och 4.1.2)

4.1.1 Anstiftan

När en person förmår en annan person att göra något är det fråga om anstiftan. Vanligtvis är det en person som genom psykisk påverkan orsakar en annan person att utföra en otillåten gärning.⁷⁶ Dock är varken övertalning eller vilseledande en förutsättning för anstiftan. Det finns inget krav på att anstiftaren måste ha övervunnit något motstånd.⁷⁷

Som nämnt innebär psykisk påverkan att någon förmås att bestämma sig för att utföra en gärning, men begreppet innefattar mer än så. Psykisk påverkan kan även innebära att en person försäkrar att någon står fast vid ett beslut att utföra en gärning eller att en person förstärker någons beslut att begå ett

---

⁷³ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 149 f.

⁷⁴ Svensson (2016), 41 och Jareborg (1994), s. 113.

⁷⁵ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 150.

⁷⁶ Svensson (2016), s. 43.

⁷⁷ Jareborg (1994), s. 113.

brott.⁷⁸ Avgörande blir i flera fall om anstiftaren kom in i bilden innan eller först efter en gärningsman beslutat sig för att begå ett brott. Om anstiftaren kom in i bilden först efteråt kan inte något ansvar utdömas för anstiftaren då gärningsmannen inte förmåtts att begå brottet.⁷⁹

4.1.2 Medhjälp

När någon på ett annat sätt än genom anstiftan främjat en gärning med råd eller dåd föreligger medhjälp.⁸⁰ Medhjälp är tillskillnad från anstiftan inte då en person förmås att göra något utan istället har personen antingen fysiskt eller psykiskt uppmuntrat personen alternativt gett någon form av hjälp vid utförandet av den otillåtna gärningen.⁸¹

Ordet främja har skapat vissa bekymmer då det i allmänt språkbruk betyder att gynnsamt påverka, underlätta, gagna etc.⁸² Rättsläget är dock relativt oklart gällande exakt vilken typ av agerande som omfattar medhjälp.⁸³ I doktrin och praxis har det funnits en annan uppfattning och ordet främja har även omfattat handlingar som försvårat utförandet.⁸⁴ Till exempel kan ett råd om hur ett bedrägeri ska utföras anse främja bedrägeriet, även om rådet inte var bra och bedrägeriet skulle kunna utföras på ett lättare eller fortare sätt utan rådet.⁸⁵ Eller en person som står och håller vakt vid en brottsplats där ingen person passerar är ändå att betrakta som medhjälpare då den sägs ha stärkt gärningsmannen i dennes uppsåt.⁸⁶ Den valda tolkningen av främjande och att det inte finns ett strikt krav på att medhjälpshandlingen ska ha underlättat gärningen beror förmodligen på de bevisproblem som

---

⁷⁸ SOU 1996:185, del I, s. 192.

⁷⁹ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 150.

⁸⁰ A.a. s. 157

⁸¹ Svensson (2016), s. 43.

⁸² Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s.157.

⁸³ Svensson (2016), s. 43.

⁸⁴ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 157.

⁸⁵ A.a. s. 158.

⁸⁶ Svensson (2016), s. 43.

skulle kunna uppstå.⁸⁷ Svensk rätt har relativt låga krav på vad som kan utgöra ett främjande enligt doktrin.⁸⁸

Frågan är även vad *råd* eller *dåd* omfattar och det kan vara flera olika handlingar. Till exempel hjälp på ett fysiskt sätt genom att skjutsa till och från brottsplats eller erbjuda hjälpmedel. Det kan även vara att personen fungerat som ett psykiskt stöd som uppmuntrat och gett mod till gärningsmannen.⁸⁹

Viktigt att notera är att en person som bara varit närvarande när ett brott begåtts och inte utövat något inflytande på brottet, varken fysiskt eller psykiskt inte har gjort sig skyldig till någon medhjälp. Ett främjande av ett brott kan bara ske före och i samband med brottet, aldrig efter brottet avslutats.⁹⁰

Hantering av psykisk medhjälp kan vara svårt och det kan vara svårt att veta om det befinner sig innanför det straffbara området. Troligtvis krävs att medhjälparens gärning har av gärningsmannen uppfattats som en uppmuntran eller åtminstone erbjuden hjälp för att straffansvar ska föreligga.⁹¹

4.2 Stämpling

En person som antigen i samråd med annan beslutar att föröva brott, försöker anstifta annan att föröva brott, åtar sig att utföra brott eller erbjuder sig att utföra ett brott kan dömas för stämpling i enlighet med 23 kap. 2 § 2 st BrB. Gällande de fall då någon söker anstifta någon annan att begå brott blir stämplingsbestämmelsen inte tillämpning om övertalningen som sker är så lyckad att den andre personen påbörjar brottet eller utför ett försök till

---

⁸⁷ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 158.

⁸⁸ Svensson (2016), s. 43.

⁸⁹ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s.158.

⁹⁰ SOU 1944:69 s. 91.

⁹¹ SOU 1996:185, del I, s. 193.

fullbordat brott. Är så fallet blir personen istället dömd för anstiftan av försök eller fullbordat brott.⁹²

Stämplingsbestämmelsen är inte lika generell som medhjälp och anstiftan och stämpling är därför bara kriminaliserat i vissa särskilt angivna fall. Exempel på det är till exempel vid mord, grov misshandel, våldtäkt och rån.⁹³ Stämpling förutsätter dels uppsåt i den mån att gärningspersonen åtminstone har haft uppsåt till att fullbordande av brottet sker och dels att farerekvisitet är uppfyllt. Det måste funnits konkret fara för brottets fullbordande och ansvar ska ej dömas om faran för brottets fullbordande endast var ringa.⁹⁴

4.3 Underlåtenhet

Strafflagstiftningen innehåller både påbud och förbud. Om ett brott är konstruerat som ett påbud kan en person straffas för sin underlåtenhet att utföra en påbjuden handling och för att den helt enkelt inte agerat på ett visst sätt.⁹⁵ Det finns äkta underlåtenhetsbrott då det framgår direkt av lagtexten att en överträdelse kan ske genom underlåtenhet och oäkta underlåtenhetsbrott då brottet förhåller sig neutralt till frågan om det kan begås genom underlåtenhet eller genom handling.⁹⁶

Det finns en möjlighet att tillämpa medverkansbestämmelserna (se ovan.) om någon förmedlar psykiskt stöd genom att vara passiv och således främjar brottet som personen begår. Ett exempel på det kan vara om en chef bara tittar på när en anställd håller på att begå ett brott och inte ingriper eller förhindrar. Medverkansbestämmelserna kan även bli aktuella vid underlåtenhet genom fysiskt stöd och exempel på det är till exempel en portvakt som inte låser dörren och därigenom främjar ett inbrott.⁹⁷

---

⁹² Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 134.

⁹³ Jareborg (1994), s. 98.

⁹⁴ A.a. s. 99.

⁹⁵ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 52.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ A.a. s. 54.

Omständigheter som ska vara uppfyllda för att underlåtenhet ska innebära ansvar diskuterades i förarbetet till brottet vållande till annans död. Däri sägs att ”Icke blott positiv handling utan även en därmed likvärdig oaktsamhet bestraffas. I sådant avseende är särskilt att beakta huruvida det oberoende av straffbudet ålegat gärningsmannen en rättslig skyldighet att handla.”⁹⁸ Enligt förarbetet kan en rättslig skyldighet föreligga antingen på grund av stadgande i lag, genom myndighetsbefallning, genom åtagande av avtal och slutligen ”genom tidigare faktiska åtgärder från gärningsmannens sida kan en dylik skyldighet uppkomma.”⁹⁹

Vid en eventuell osäkerhet om det faktiskt föreligger ett ansvar att agera kan alltså tre punkter beaktas. (1) *Ansvar följer genom lag, författning, myndighetsbeslut eller genom nära levnadsgemenskap.* Oklarhet råder gällande hur stor kretsen som omfattas är, dock omfattas till exempel inte förlovade som inte bor tillsammans.¹⁰⁰ (2) *Ansvar följer genom avtal eller på grund av frivilligt åtagande.* Exempel på detta är i yrken som badvakt, förskolepersonal eller livräddare.¹⁰¹ (3) *Ansvar följer på grund av gärningspersonens eget föregående handlande.* Om en person framkallat en situation kan den senare bli ansvarig om den genom underlåtenhet inte förhindrat uppkomsten av skada. Att utreda underlåtenhetsansvar i den här typen av situation blir främst aktuellt om förutsättningarna för ansvar för själva handlingen som framkallade faran inte är uppfyllda.¹⁰²

Vid alla ovannämnda situationer - främjande av brott, stämpling eller underlåtenhet måste det finnas ett orsakssamband, det vill säga kausalitet, mellan det som skett och den brottsliga gärningen. Det måste konstateras att effekten som uppstått verkligen har orsakats av gärningen gärningspersonen gjort.¹⁰³ Kausalitet kan bli extra problematiskt när det kommer till

---

⁹⁸ SOU 1953:14 s. 139.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 55.

¹⁰¹ A. a. s. 56

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 57.

underlåtenhet. Vad som måste prövas är vad som skulle skett om gärningspersonen hade utfört den handling som den förväntades utföra, det vill säga om effekten inträffat oavsett. Det föreligger inget orsakssamband om det visar sig att effekten inträtt oavsett om gärningspersonen utfört den påbudna handlingen eller inte.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ Leijonhufvud, Wennberg & Ågren (2015), s. 60.

5 Svenska rättsfall

Nedan redogörs en rad svenska rättsfall som vid en första anblick kan verka splittrade. Faktum är att alla följande rättsfall på ett eller annat sätt omfattar de frågor som är aktuella i arbetet. Då det inte finns något svenskt rättsfall som omfattar all den problematik arbetet tar upp har olika rättsfall fått användas för att belysa olika delar. De första rättsfallen belyser gärningsmannaskap kontra medhjälp till självmord, nästkommande rättsfall tar upp underlåtenhet, därefter diskuteras SMS som anstiftan till mord. Slutligen tas ett rättsfall upp då en person genom internet drevs till självmord och därefter ”Polisfallet” då en kvinna blev instruerad av en polisman hur hon skulle begå självmord.

5.1 Hedebymålet – Att hjälpa en MS sjuk man att dö ansågs vara gärningsmannaskap

I NJA 1979 s. 802 så hjälpte Berit H, en känd dödshjälpsförespråkare en man som led av svår MS att dö. Då mannen själv uttryckt en stark vilja att dö gav Berit H honom dels sömnmedel i tablettform men även en injektion med insulin vilket ledde till hans död. Det utreddes att både tabletterna och injektionen hade varit dödliga var för sig. Berit H placerade tabletterna i mannens mun men det var han själv som svalde och han hade även möjlighet att spotta ut tabletterna.

Högsta domstolen konstaterade att mannen hade möjlighet att fatta egna beslut och att han även samtyckt till Berit H:s handlande. Högsta domstolen var dock tvungen att ta ställning till om Berit H:s handlande var att anse som gärningsmannaskap eller om det enbart skulle anses vara medhjälp till självmord.

Injektionen av insulin var att anse som en straffbar handling enligt 3 kap. 1 § BrB medan intagandet av tabletter möjligtvis var en tillåten handling och att anse som medhjälp till självmord. Högsta domstolen valde att se på handlingarna som en enda gärning då handlingarna gjordes i en oavbruten följd och var delar av en i förväg bestämd plan. Berit H blev dömd för dråp då hennes handlande ansågs ha varit så pass självständigt att hennes handlande bedömdes som gärningsmannaskap.¹⁰⁵

5.2 Att hjälpa kroniskt sjuk dotter att dö ansågs vara medhjälp till självmord

I RH 1996:69 utredde domstolen frågan om ansvar för dödshjälp. Domstolen ogillade åtalet gällande dråp då de ansåg att den åtalades handlande inte inneburit mer än att hon möjliggjort för en annan person att vidta de åtgärder som ledde till att personen dog.

K.Ö led av en mycket plågsam sjukdom vid namn Huntingtons sjukdom, vilket är en ärftligt form av hjärnförtvining. Sjukdomen orsakar ryckningar i kroppen, starkt nedsatt rörelseförmåga, otydligt tal, demens samt depression och andra psykiska besvär. Drabbade person lever ungefär 10-15 år efter de blivit diagnostiserade.

M.Ö. åtalades för att ha uppsåtligt berövat sin dotter K.Ö. livet genom att ha fört in över 100 olika tabletter i K.Ö:s mun vilka K.Ö. själv svalt med hjälp av vatten. M.Ö. hade även lämnat vin till K.Ö. som hon druckit upp.¹⁰⁶

Tingsrätten ansåg att det i målet var visat att M.Ö. handlat i enlighet med åklagarens gärningsbeskrivning samt att K.Ö. avlidit till följd av en kombination av de intagna tabletterna och vinet hon druckit. Frågan

---

¹⁰⁵ NJA 1979 s. 802.

¹⁰⁶ RH 1996:69.

tingsrätten utredde var huruvida M.Ö. handlande inneburit att hon var skyldigt till brott.

Tingsrätten framförde att till dråp ska den som uppsåtligt berövat annan livet dömas. De lyfte även det faktum att enligt svensk rätt är medhjälp till självmord straffritt vilket innebär att den som kan anses som medgärningsman till självmordsgärningen kan straffas men inte den som handlar på ett sätt vilket kan betecknas medhjälpare till självmord. De påpekar även att samtycke från den person gärningen avser inte gör att en medgärningsman till självmord går fri från ansvar. Domstolen behövde alltså behandla frågan om gränsen mellan medhjälp och gärningsmannaskap. Bedömningen domstolen gjorde skedde efter de allmänna principerna om medverkansansvar i straffrätten.

Tingsrätten konstaterade att K.Ö. led av en plågsam och obotlig sjukdom och att hon vid sin död var svårt rörelsehindrad men att hennes vilja och intellekt var helt intakta. Det rädde inget tvivel om att K.Ö. ville dö och att det var hennes egen vilja, något M.Ö. inte på något sätt påverkat.

Det var vidare klarlagt att K.Ö. själv försökt beröva sig livet tidigare och kommit långt i ett självmordsförsök trots hon var helt rullstolsbunden. Det var även säkert att K.Ö. själv drack vätskan och svalde biljetterna samtidigt. Ryckningarna i K.Ö:s armar bör ha försvårat för henne att plocka upp tabletter och stoppa i sin mun, men det är inte säkert att hon inte själv skulle kunna ta tabletter ur ett förvaringskärl och inta dem om så var fallet. Det gick därför inte att utesluta att K.Ö. utan hjälp hade kunnat ta sitt liv. Av vikt var även att K.Ö. hade förmåga att antingen vägra ta emot några tabletter eller spotta ut tabletter. M.Ö. frågade även vid ett tillfälle om K.Ö. ville avbryta, vilket hon inte ville.¹⁰⁷

Domstolen konstaterade att M.Ö. tillhandahållit medicinerna, tagit ut tabletterna ur burkarna och stoppat tabletterna i K.Ö:s mun samt hållt upp

---

¹⁰⁷ RH 1996:69.

vatten och vin åt henne. De dödsbringande handlingarna har dock K.Ö. själv utfört. Frågan domstolen ställde sig var om M.Ö:s handlande var fråga om gärningsmannaskap eller om det räknas som medhjälp, vilket är straffritt.

Domstolen jämförde med NJA 1979 s. 802 (se ovan) och fann likheter men även väsentliga skillnader. I NJA 1979 s. 802 var personen förlamad och kunde inte själv föra vätska till munnen. Den tilltalade personen i det fallet tillförde även dödande injektioner till den förlamade personen, utan dennes medverkan. Som nämnt ovan ansågs handlandet här vara så pass självständigt att det var att bedöma som gärningsmannaskap.¹⁰⁸

Tingsrätten tolkade det som att Högsta domstolen fäste stor vikt vid de handlingar som den drabbade mannen ej själv kunnat medverka till, det vill säga injektionerna. Tingsrätt var därför av åsikten att den person som hjälper någon som önskar att begå självmord måste utföra ett *aktivt* och *självständigt* handlande för att gärningsmannaskap ska bli aktuellt i fråga. Gärningsmannaskap föreligger inte om man enbart bereder någon möjlighet att själv vidta den åtgärd som leder till döden.

Tingsrätten ogillade åtalet för dråp då M.Ö:s handlande inte ansågs vara tillräckligt självständigt och aktivt samt ansågs inte vara av så avgörande betydelse att det omfattar gärningsmannaskap utan istället ansågs handlandet vara medhjälp till självmord. Svea Hovrätt fastställde tingsrättens domslut.¹⁰⁹

5.3 Underlåtenhet att agera var inte vållande till annans död

Frågan om det fanns en rättsplikt att agera och om underlåtenhet var rättsstridigt var avgörande när man utredde ansvaret för en ung flickas död. I

---

¹⁰⁸ NJA 1979 s. 802.

¹⁰⁹ RH 1996:69.

det här fallet hade en ung man tagit med en flicka till sina föräldrars sommarhus för att fira midsommar ensamma. Flickan hade tagit flera sömntabletter som tillhörde mannen, vilket han visste om och därefter somnat. Flickan vaknade inte och mannen gjorde ingenting, det dröjde flera dygn innan han kontaktade läkare och då hade flickan redan dött på grund av lunginflammation som var framkallad av långvarig medvetslöshet.

Trots att det stod klart att flickan förmodligen skulle ha räddats om hon förts till sjukhus tidigare ogillades åtalet mot mannen för vållande till annans död. Att mannen gett flickan sömntabletterna och sen borde ha förstått att flickans liv var i fara var enligt domstolen inte tillräcklig grund för att döma mannen för ansvar. Om åklagaren bättre hade kunnat styrka att mannen gett flickan sömntabletterna hade kanske resultatet varit ett annat då mannens eget föregående handlande medfört en skyldighet att faktiskt aktivt ingripa för att rädda flickans liv.¹¹⁰

5.4 Sturebyfallet – SMS resulterade i anstiftan till mord

Sturebyfallet handlar om ett par tonåringars svartsjukedrama som slutar med att en 16-årig pojke döms för mord och en 16-årig flicka döms för anstiftan till mord. Den tilltalade pojken och flickan var ett par och efter att flickan fått reda på att pojken kysst en annan tjej ett par veckor tidigare sms:ar pojkvännen och erbjuder sig att göra vad som helst för att få flickan tillbaka. Flickan ska då ha svarat att pojken var tvungen att döda tjejen som han varit otrogen med annars skulle det vara slut mellan paret. Detta leder till en lång process där flickan återkommande genom sms ställer krav på att pojken ska döda den andra tjejen. Flickvännen ska även ha haft kontroll över pojkvännen vilket flera vittnen bekräftade. Sms:en innehöll dels fraser som ”Jag klarar inte av att sitta tre säten bort från henne på t-banan. Hon skall dö” men även ultimatum och tidsgränser gentemot pojken. Cirka en månad

---

¹¹⁰ SvJT 1968 rf. s. 81.

efter att kyssen uppdagats slog pojken slag i saken och kvävde den andre tjejen till döds i en skogsdunge under en fest.

Flickvännen menade att sms:en hon skickat bara var som hon spelade med i det hela och att hon hela tiden var övertygad om att pojkvännen inte skulle begå mordet. Tingsrätten lyfte faktumet att sms:en trots dess kraftord inte behövde ha någon faktiskt innebörd men ansåg ändå att de vid en helhetsbedömning var allvarligt menade. Tingsrätten ansåg att relationen mellan paret var kontrollerande och att det utövades kraftiga påtryckningar. Tingsrätten ansåg att de upprepande kraven försämrade pojkens omdömesfråga och hämmade hans förmåga att tänka kritiskt. Det fanns inga tecken på att pojken tänkte ta livet av den andre tjejen innan flickvännen började med sina påtryckningar och en förhoppning om att bli tillsammans med sin flickvän igen hade stort inflytande på hans agerande vilket flickvännen såg till att utnyttja.

Frågan huruvida det fanns ett kausalsamband mellan flickvännens förmående och gärningen som pojken begick blev avgörande för om flickans handlande skulle räknas som anstiftan. Det är svårt att bevisa men de flertal sms som fanns samt flickans ultimatum och tidsgränser ansågs framkalla pojkens gärning. Mordet ansågs ske som en direkt följd av flickans utövande av psykisk påverkan. Tingsrätten angrep frågan huruvida flickan gjort sig skyldig till anstiftan till mord i två steg. För att anstiftan skulle föreligga krävdes att pojken agerat som han gjort på grund av att flickan påverkat honom att agera så och att hon haft uppsåt att förmå honom till att agera på det sättet. Både Tingsrätten och Hovrätten var överens om att så var fallet.¹¹¹

---

¹¹¹ Svea Hovrätt, mål B 887-09 samt Södertörns tingsrätt, mål B 7225-09

5.5 Kumlafallet – Ung flicka drevs till självmord av man på internet

I det så kallade Kumlafallet hotade en äldre man med att sprida sexuellt kränkande bilder på en ung flicka om hon inte utförde sexuella handlingar på sig själv inför honom genom en kamera. Flickans sattes i en situation hon hade svårt att ta sig ur, vädjade om att bilderna skulle förstöras och hotade med att ta sitt liv, vilket hon till slut även gjorde. All kommunikation mellan flickan och mannen skedde genom datorn, via meddelande och kamera. Åklagaren avstod att åtala mannen för vållande till annans död på sekretessbelagda grunder. Såväl åklagaren och domstolen ansåg dock att mannen gjort sig skyldig till grova sexuella övergrepp mot barn samt grova utnyttjande av barn för sexuell posering, vilket bidragit till att den unga flickan tagit sitt liv.¹¹²

5.6 Polisfallet – Polis instruerade kvinna hur hon skulle begå självmord

I mars 2018 uppmärksammades en kontroversiell händelse i svenska nyheter. En 27 årig kvinna hade i mars 2017 varit så deprimerad på grund av diverse omständigheter att hon till slut hade allvarliga tankar på att ta sitt liv. Hon hade haft det jobbigt under en längre tid och på grund av långa vårdköer hade hon försökt klara sig på egen hand men till slut orkade hon inte längre. När hon beslutit sig för att ta sitt liv kom hon i kontakt med en bekant som även råkade arbeta som polis. Polis mannen bestämde sig dock inte för att ringa varken kollegor, ambulans eller psykvården utan istället instruerade han kvinnan i hur hon på bästa sätt kunde begå självmord.¹¹³

---

¹¹² Göta Hovrätt, mål B 1271-13.

¹¹³ TV4Nyheter, 2018, ”Polisman gav självmordstips till ung kvinna”.

Polisutredningen visade bland annat att det skickats bilder på hängsnaror och tabletter mellan kvinnan och polisen och samtidigt hade det pågått en chattkonversation. Chattrkonversationen innehåller dels samtal om vilka tabletter som var bäst att använda för att begå självmord, hur en person hänger sig på bäst sätt och dör en så kallad ”säker strykdöd”. Delar av konversationen är inte publicerade eftersom att polismannen ger så detaljerade uppgifter att de kan uppfattas som stötande. Trots de tydliga instruktionerna tog aldrig kvinnan livet av sig då en vän till kvinnan lyckades rädda henne i sista stund.¹¹⁴

Polismannens agerande polisanmäldes men förundersökningen lades ner med motiveringen att det i Sverige inte är olagligt att instruera någon i hur man begår självmord. Fallet anmäldes även till polisens internutredning men internutredningen gav inte heller resultat då polismannens agerande inte ansågs vara så olämpligt att några disciplinära åtgärder mot honom behövde vidtas. Mannen jobbar kvar som polis och varken åklagare, internutredare eller polisledningen har velat svara på några frågor om händelsen.¹¹⁵

5.6.1 Den efterföljande debatten

När fallet om polismannen som instruerade en kvinna att i begå självmord uppdagades i nyheterna blev det ett omdebatterat ämne. Kvinnan själv som blev utsatt för polismannens beteende tycker det är märkligt att det är lagligt att hjälpa någon att begå självmord, hon anser att ”det är ju mord i sig, någon har ihjäl någon.”¹¹⁶ Organisationen Suicide Zero, som arbetar för att radikalt minska självmord¹¹⁷ gick även de med i debatten och tyckte det var helt galet att det kan få gå till såhär. Enligt Suicide Zero måste det ske en lagändring, de menar att man skulle tydliggöra vad samhället tycker i form av en lag som gör det olagligt att hetsa eller instruera någon att ta sitt liv, vilket även skulle vara en viktig pusselbit i att nå nollvisionen gällande

---

¹¹⁴ TV4Nyheterna, 2018, ”Polisman gav självmordstips till ung kvinna”.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ TV4Nyheterna, 2018, ”Krav på förbud mot självmordshets”.

¹¹⁷ Suicide Zero, ”Om Suicide Zero”.

själv mord. ¹¹⁸ Suicide Zero har även tittat på lagstiftningen runt omkring i världen, i till exempel Australien, USA, Storbritannien och Portugal är det olagligt att hetsa till självmord och Sverige är relativt unikt med en icke existerande lagstiftning gällande det området. ¹¹⁹

I debatten tas orimligheter upp, exempel på att det skulle vara fullt lagligt att någon skulle kunna stå och vilja hoppa från en bro samtidigt som en folksamling står och hejar på samt att det i Sverige finns internethemsidor med tydliga instruktioner på hur du på bästa sätt tar livet av dig och sidor där det går att beställa så kallade ”själv mordskit”. Dessa innehåller verktyg som du kan använda för att ta livet av dig och verkar alltså enligt svensk lagstiftning vara helt laglig. ¹²⁰ Även gränsdragningsproblematiken tas upp, att instruera någon att ta självmord kontra aktiv dödshjälp inom sjukvården, dock läggs det vikt vid att svårt psykiskt sjuka med självmordstankar verkar sakna ett fullgott värdigt skydd. ¹²¹

Ordförande för psykiatriska föreningen har även kommenterat händelsen och påpekar hur tydligt det här fallet illustrerar den ambivalens som finns hos alla som står och väger mellan liv och död och hur stor roll det spelar vem en person möter när den befinner sig i den situationen. Antingen möter personen någon som blir en påminnelse om att det finns hopp och att förändring är möjligt eller så kanske personen möter någon som instruerar till döden. Enligt ordföranden är det en tunn linje mellan liv och död och personer som befinner sig i den situationen är påverkbara och enligt henne kan en person som är på väg att ta livet av sig nästan alltid övertalas att låta bli, vilket inte minst en polis borde vara medveten om. ¹²²

---

¹¹⁸ TV4Nyheter, 2018, ”*Krav på förbud mot självmordshets*”.

¹¹⁹ TV4Nyheter, 2018, ”*Michelle dömdes för pojkvännens självmord – inte olagligt i Sverige*”.

¹²⁰ TV4Nyheter, 2018, ”*Polisman gav självmordstips till ung kvinna*”.

¹²¹ TV4Nyheter, 2018, ”*Ny lag kan bli viktigt verktyg för åklagare*”.

¹²² TV4Nyheter, 2018, ”*Psykiatrikern: Att våga fråga om självmord kan vara avgörande*”.

Samtliga riksdagspartier har efter uppdagandet av denna händelse fått svara på en enkät gällande en ny lagstiftning och samtliga partier säger sig vara öppna för att se över lagstiftningen om att införa ett förbud om hets till självmord.¹²³ Det argumenteras även för att en ny lag skulle dels sända ut en signal att det inte är acceptabelt att bete sig såhär och hetsa någon till självmord samt skulle en ny lag ge åklagarna nya verktyg att ta sig an denna typ av brott.¹²⁴ Flera riksdagspartier är även överens om att den här typen av beteende skadar tilliten hos polisen och att polisens etiska riktlinjer behöver ses över.¹²⁵

---

¹²³ TV4Nyheterna, 2018, ”Efter polisens självmordshetsning – så vill partierna skärpa lagstiftningen”.

¹²⁴ TV4Nyheterna, 2018, ”Ny lag kan bli viktigt verktyg för åklagare”.

¹²⁵ TV4Nyheterna, 2018, ”Krav att polis utreds efter självmordshets”.

6 Rättsläget i USA efter *Commonwealth v. Michelle Carter*

I Massachusetts, USA ställde den amerikanska domstolen inför ett problematiskt rättsfall år 2016. Ett rättsfall som dels behandlade frågan om hets till självmord men även teknologins inverkan. Rätten gjorde en grundlig utredning av de olika företeelserna och har därför i och med rättsfallet kommit längre än vad Sverige gjort på detta område. I rättsfallet finns reflektioner och vägledning att hämta därför kommer det grundligt redogöras nedan.

6.1 Händelseförlopp

Det här fallet från Massachusetts, USA handlar om en ung pojke som tog livet av sig. I juli 2014 hittades Conrad Roy död i sin bil på en parkeringsplats. Conrad hade dött efter att han andats in kolmonoxid som flödat in i bilen genom en pump. 2011 hade Conrad fått behandling för sina hälsoproblem och 2013 hade han misslyckats med att begå självmord genom en överdos, det fanns alltså en historia av psykiska problem i hans liv.¹²⁶

Efter Conrads död inleddes ett utredningsarbete efter att telefonmeddelanden mellan hans dåvarande flickvän Michelle Carter och honom hittats. Conrad och Michelle hade varit tillsammans till och från sedan 2011, men var 2014 under tiden för Conrads bortgång i ett förhållande. Eftersom Conrad och Michelle bodde i olika städer så kommunicerade de främst genom textmeddelanden och telefonsamtal. Utredarna började gräva djupare i deras förhållande och blev mer och mer intresserade av deras relation när de läste innehållet i Conrad och Michelles

---

¹²⁶ *Commonwealth v. Michelle Carter*

textmeddelanden. Samtalen sinsemellan paret handlande mestadels om självmord. Michelle var väl medveten om Conrads mentala tillstånd och var även medveten om hans tidigare självmordsförsök.¹²⁷

När Conrad var på väg att begå självmord uppmuntrade och instruerade Michelle hur han skulle gå tillväga, hon blev även vid flera tillfällen arg när han ville skjuta upp självmordet. Vid dessa tillfällen blev Michelle besviken och hon hotade med att söka hjälp, vilket Conrad inte ville ha. Dagen då Conrad begick självmord skrev Michelle till honom flera gånger ”You just have to do it.” Det gick till och med så långt att Conrad vid ett tillfälle ångrade sig och gick ut medan han pratade med Michelle i telefonen, men då krävde hon att han skulle gå tillbaka in och sätta sig i bilen.¹²⁸

Under utredningsarbetet hittades även flera meddelanden mellan Michelle och en nära vän till henne. Dessa textmeddelanden gav en bild av Michelles medverkan till Conrads självmord. Bland annat fanns ett textmeddelande som hon skickat till sin väninna där det står att hon enkelt kunnat stoppa Conrad från att begå självmord eller ringt polis men att hon valde att inte göra det. Hon skickade även ett meddelande där hon skriver att hon är ”rökt” då polisen läst konversationen mellan henne och Conrad. Hon skriver även till sin väninna att Conrads familj kommer hata henne och att hon riskerar fängelse. Michelle hade även bett Conrad att radera samtliga textmeddelanden mellan de två, vilket hon misslyckats med. Det handlandet visar att Michelle uppenbart förstod sin roll.¹²⁹

6.2 Domskäl

Huvudfrågan i det här fallet var huruvida bevisningen var tillräcklig för att döma till involuntary manslaughter (vållande till annans död) när den tilltalades handlingar inte var mer än ord. För att bli dömd för involuntary manslaughter måste staten visa att handlingen som begåtts antingen var

---

¹²⁷ *Commonwealth v. Michelle Carter*

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

”wanton” eller ”reckless”, eller att handling var ett resultat av en ”wanton” eller ”reckless” underlåten att handla. ”Wanton” eller ”reckless” motsvarar vårdslöshet. Huruvida ett handlande är ”wanton” eller ”reckless” beror antingen på den tilltalades specifika kunskaper eller så beror det på vad en förnuftig person borde ha vetat med hänsyn till omständigheterna. Det vill säga, frågan är antingen om en normal person under samma omständigheter skulle ha insett farans allvar. Eller så är frågan om det funnits en allvarlig uppenbar fara skulle den tilltalade valt att ta risken istället för att undvika den handling som orsakar skadan trots kunskapen den har.¹³⁰

I det här fallet bar staten bördan att bevisa att Michelles handlande på sannolika skäl 1. Var medvetet (intentional), 2. Var vårdslöst (wanton or reckless), 3. Orsakade offrets död. En vårdslös handling kräver ett beaktande av chansen att en annan handling sker och därför blir utredningen till stor del fakta specifik. Omständigheterna vid den specifika situationen avgör huruvida något är att anse som vårdslöst eller inte. Det är svårt att definiera var på ett spektrum mellan tal och fysisk handling involuntary manslaughter hamnar. Utredningen måste därför göras på basis av fall till fall.¹³¹

Michelle Carter påstod att eftersom hon inte var fysiskt närvarande när offret begick självmord och inte heller tillhandahöll de verktyg som offret använde för att begå självmord kunde hon inte orsaka hans död. Michelle påstod även att enbart uppmuntra någon verbalt att ta självmord, oavsett hur kraftfullt det är, aldrig kan övervinna en persons vilja att leva och således inte betraktas som en orsak till död.¹³²

Rätten höll inte med Michelle Carter då rätten aldrig krävt att den tilltalade begått en fysisk handling för att bli anklagad för involuntary manslaughter (vållande till annans död). Rätten kom även fram till att avgörande för huruvida Michelle Carter skulle anses vara skyldig eller inte var det som

---

¹³⁰ *Commonwealth v. Michelle Carter*.

¹³¹ Ibid.

¹³² Ibid.

skedde den kritiska sista stunden i Conrads liv. Rätten lade stor vikt vid den stund då Conrad gick ut ur bilen men blev beordrad av Michelle att gå tillbaka in i bilen, vilket han gjorde, vilket i sin tur ledde till hans död. Rätten resonerade att på grund av förhållandet som den tilltalade och offret hade var samtalen som de hade under de sista minuterna av Conrads liv betydelsefullt och fick Conrad att ignorera sin egen självständiga vilja att leva som han kan ha haft. Michelle hade en väldigt tvångsmässig karaktär i sitt beteende som ledde fram till självmordet.¹³³

När Conrad tvekade att begå självmord och tog sig ut ur bilen fanns det en chans att han antingen skulle senarelägga sin död, att han skulle ha sökt hjälp eller så kunde han gått in i bilen igen och fullföljt sitt självmord. Conrad valde att gå in i bilen igen, efter att Michelle bett honom att göra det. Conrad löd Michelles order och stängde därför dörren och dog av förgiftning. Enligt rättens uppfattning var tvånget i Michelles sista order tillräckligt, under de särskilda omständigheterna, för att stödja att det förelåg sannolika skäl.¹³⁴

De särskilda omständigheterna som förelåg var den tilltalades virtuella närvaro vid självmordstidpunkten, den konstanta press som Michelle utsatt Conrad för samt Conrads redan känsliga mentala tillstånd. Slutligen fanns det alltså tillräckligt med sannolika skäl för att Michelles beteende varit vårdslöst. Rätten kom fram till att en normal person skulle ha insett faran med att säga till en person som befinner sig i ett mentalt instabilt tillstånd, med självmordstankar och som befinner sig i processen att begå självmord att gå in i en bil full med kolmonoxid och ”just do it”. Rätten kom även fram till att Michelle, i egenskap av flickvän borde förstått att hon på något sätt hade kontroll över offrets handlingar.¹³⁵

Rätten baserade delar av sin argumentation på ett tidigare rättsfall, *Persampieri v. Commonwealth*. I det rättsfallet ville en man skilja sig från

---

¹³³ *Commonwealth v. Michelle Carter*

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Ibid.

sin fru som då hotade med att begå självmord. Mannen visste att frun två gånger tidigare försökt begå självmord och retade därför henne, kallade henne "chicken" och sa att hon aldrig skulle fullfölja det. Mannen laddade ett vapen, gav det till sin fru och visade henne hur hon skulle använda det, istället för att tala henne ur situationen. Rätten ansåg i det fallet att mannen var skyldig till vårdslöst beteende gällande sin frus säkerhet och blev därför dömd för involuntary manslaughter (vållande till annans död).¹³⁶

Michelle Carter påstod att även om hennes beteende var hänsynslöst så kunde inte hennes ord, som hon sa till Conrad på flera mils avstånd vara orsaken till hans död. Michelle påstod att det var Conrads beslut att gå tillbaka in i bilen vilket även resulterade i hans självmord. Rätten kom fram till att det inte var sannolikt att offrets beslut att gå tillbaka in i bilen var en självständig handling då Michelles handlingar överröstat offrets vilja. Michelles ständiga besvikelse, frustration och hot om att söka önskad hjälp till Conrad när han gång på gång försökte skjuta upp sitt självmord visade att det fanns sannolika skäl att Michelles verbala tvångshandlingar överrumplade all vilja 18-åriga Conrad som led av depression hade. Rätten kom fram till att om det inte vore för Michelles press och instruktioner så skulle inte Conrad tagit sig in i bilen igen och förgiftat sig själv till döds. Återigen fann rätten tillräckligt med bevis för att finna att Michelle på sannolika skäl genom hänsynslöshet orsakat Conrads död.¹³⁷

Slutligen tyckte rätten att det var viktigt att belysa att det här rättsfallet inte handlar om en person som försöker mildra ångesten hos någon som kämpar med mental ohälsa och ifrågasätter livet. Inte heller handlar rättsfallet om någon som erbjuder sitt stöd till någon som bestämt sig för att begå självmord. Rättsfallet handlar om systematiskt tvång, då någon genom meddelanden har siktat in sig på en ung persons osäkerhet och har agerat för

---

¹³⁶ *Persampieri v. Commonwealth.*

¹³⁷ *Commonwealth v. Michelle Carter*

att undergräva dess viljestyrka till förmån för sig själv. Michelle Carter dömdes för involuntary manslaughter (vållande till annans död).¹³⁸

6.3 Den efterföljande debatten

Domen som föll mot Michelle Carter orsakade stor debatt världen över. Många människor talar för den fällande domen, men lika många människor talar emot den. Martin W. Healy – chief legal counsel to the Massachusetts Bar Association, menar att domen representerar gamla principer som samspelar med dagens utbredda användande av kommunikation genom sociala medier. Han förutspår även att fallet kommer få nationella konsekvenser och visa att kommunikation som sker genom teknik inte kommer att kunna isolera individer från handlingar som kan leda till skuld. Martin W. Healy tycker att Michelle Carter genom sina egna ord begick en handling som var en hänsynslös motsättning för offrets liv och därför bestämde hon över sitt eget öde.¹³⁹

Matthew Segal – legal director at the American Civil Liberties Union of Massachusetts¹⁴⁰ tycker att Conrad Roy's död är en tragedi, men han tycker inte det är en anledning att tänja på gränserna av de straffrättsliga lagar som finns samt överge skyddet som den amerikanska konstitutionen ger. Enligt honom finns det ingen lag i Massachusetts som stadgar att det är olagligt att uppmuntra någon eller övertala någon att begå självmord, men ändå har Michelle Carter blivit dömd för vållande till annans död baserat på teorin om att en 17-årig tjej bokstavligen talat dödade Conrad Roy med sina ord. Matthew Segal menar att domen bryter de gränser som finns i straffrätten samt inkräktar på yttrandefriheten. Slutligen menar han även att domen kan hämma viktiga diskussioner om självmord mellan närstående.¹⁴¹

---

¹³⁸ *Commonwealth v. Michelle Carter*.

¹³⁹ Arsenault, 2017, "Experts say Michelle Carter case revolved around concept that words can kill".

¹⁴⁰ ACLU, "American Civil Liberties Union".

¹⁴¹ Arsenault, 2017, "Experts say Michelle Carter case revolved around concept that words can kill".

Michelle Carter har i nuläget överklagat domen. Överklagan grundar sig i att hennes dom enbart är baserad på hennes ord, vilket enligt hennes advokat är en överträdelse av hennes yttrandefrihet. Michelle Carter är nämligen den första att bli dömd för att ha dödat en person som tog sitt eget liv, trots att hon varken försett offret med de dödliga verktygen eller varit närvarande när självmordet begicks. Försvaret är av åsikten att rätten ”skapade ny lag” i Massachusetts för att kunna tillåta åtalet, vilket inte är okej.¹⁴² Fallet är utan tvekan kontroversiellt och senast i mars 2018 togs fallet upp i Sverige som ett jämförande exempel när ”Polisfallet” (se avsnitt 5.6) cirkulerade i de svenska nyheterna.¹⁴³

---

¹⁴² Truesdell, 2018, ”*Girl who urged boyfriend’s suicide with texts appeals her conviction*”.

¹⁴³ TV4Nyheterna, 2018, ”*Michelle dömdes för pojkvännens självmord – inte olagligt i Sverige*”.

7 Teknik och internet – nutidens kommunikation

Internets utveckling har gått i en rasande fart och förändrat hela världen mycket bara de senaste två decennierna. Internet spelar en stor roll i nästan alla svenskars vardag både inom arbete, studier eller fritid och dagens tonåringar har aldrig ens levt utan internet.¹⁴⁴

Undersökningar visar att svenskar är ett digitaliserat folk och det är konstaterat att i princip alla upp till pensionsåldern är internetanvändare och av de som är 76 år och äldre är mer än hälften internetanvändare. Även barns internetanvändning ökar och har minskat i åldrar, vid sex års ålder använder 98 procent internet till att bland annat titta på tv och spela spel. Vanligaste kommunikationstjänsten som folk använder på internet är e-posten men att även direktmeddelanden är mycket populärt och enligt undersökningar skickar varannan person direktmeddelanden varje dag.¹⁴⁵

I och med internets inträde har interaktionen människor emellan och hur vi kommunicerar med varandra förändrats mycket. Nya fenomen, sätt att diskutera på och mönster har skapats och vad som skulle anses kränkande i verkliga livet kan på internet vara vardag. Internet kan ses som en egen kultur med egna attityder, beteenden och normer. Det finns både fördelar och nackdelar med kommunikation som förs över internet, dels har det en tendens att lättare leda till misstolkningar och förvirring. Metoder som vi människor använder när man interagerar ansikte mot ansikte för att tolka den egentliga avsikten med det någon säger fungerar inte när interaktionen sker genom teknik.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ Davidsson & Thoresson, 2017, ”Svenskar och internet 2017” s.4.

¹⁴⁵ A.a. s. 5.

¹⁴⁶ Fahy, 2003, ”Indicators of Support in Online Interaction”.

Att interagera över internet gör dock även att en del människor kan prata mer öppet än vad de skulle gjort ansikte mot ansikte, internet har en tendens att göra personerna som deltar i interaktionen mer anonyma, på gott och ont. Dels kan människor slippa diskriminering på grund av till exempel ålder, kön eller etnicitet.¹⁴⁷ Å andra sidan finns det människor som agerar hämingslöst när de är anonyma och släpper loss på både positiva men även negativa sätt.¹⁴⁸

Idag används främst mobiltelefonen för att föra konversationer sinsemellan och idag används mobiltelefonen i allra högsta grad för att uttrycka vår existens, förmedla omtanke, ge uttryck för närhet visa empati och kärlek. Mobiltelefonen har även gjort att det skett en ökning av emotionella samtal.

149

7.1 Näthat

Internet och teknikens framsteg har även medfört att en ny typ av hat etablerat sig – hatet som främst sker i textform mellan personer som sitter bakom skärmar. Näthat är ingen juridisk term i sig men är ett samlingsbegrepp som omfattar flera typer av brott.¹⁵⁰ Det finns inga speciella lagar för de trakasserier som sker på nätet¹⁵¹ utan näthat handlar juridiskt ofta om brott såsom hot, förtal eller olaga förföljelse, vilket är förbjudet och straffbart.¹⁵² Näthat är ett stort problem idag och personer i alla åldrar blir utsatta även om de unga är särskilt utsatta. Bland unga i åldern 16-25 år uppger hälften att de någon gång blivit kränkta på internet.¹⁵³ Dock har alla människor en rättighet att slippa bli kränkta på internet.¹⁵⁴ Det finns mycket okunskap och missuppfattningar om juridiken

---

¹⁴⁷ Giddens & Dunier (2002), s. 54.

¹⁴⁸ Persson (2012), s. 271.

¹⁴⁹ Geser, 2004, "Towards a Sociology of the Mobile Phone, In: Sociology in Switzerland: Sociology of the Mobile Phone".

¹⁵⁰ Polisen, "Näthat – lagar och fakta".

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Schultz (2013), s. 16.

¹⁵³ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, "Näthat – hat på nätet".

¹⁵⁴ Schultz (2013), s. 17.

rörande kommunikation på internet. Många ser även internet som en ”ansvarsfri zon” och tror att ordet är helt fritt för att det kommuniceras via en mobiltelefon eller en dator. ”Det var ju bara på nätet” är en vanligt förekommande kommentar.¹⁵⁵ Även om allting som sägs på nätet inte är olagligt och kanske inte heller bör begränsas på grund av yttrandefrihet är det viktigt att tänka på hur folk betar sig mot varandra på nätet, helt enkelt nätetik.¹⁵⁶

---

¹⁵⁵ Schultz (2013), s. 9.

¹⁵⁶ Prinsparets stiftelse, 2016, ”Fakta om nätet”.

8 Analys

8.1 Brister i svensk lagstiftning

8.1.1 Gärningsmannaskap kontra medverkan

När det kommer till dödande är det ett par brott och begrepp som blir aktuella - mord, dråp, vållande till annans död och självmord. Mord, dråp och vållande till annans död är alla olagliga handlingar medan självmord är en icke kriminaliserad handling. Mord, dråp och vållande till annans död är olika grader av dödande då mord anses vara den mest allvarliga och vållande till annans död den mest lindriga form. Till exempel tittas det på hur dödandet gått till, vilken avsikt som funnits med mera för att rubricera ett dödande som antingen mord, dråp eller vållande till annans död. Frågan är vad ett dödande med hjälp av det skrivna ordet kan falla in under, om det överhuvudtaget faller in någonstans. Intressant är dock att det till exempel för brottet vållande till annans död, inte ställs några krav på ett tillvägagångssätt.

För att förstå vad det är som gör att en del människor blir fällda för deras handlande kring en persons död och att vissa människor inte blir fällda för sitt handlande gäller det att ha god insikt i gärningsmannaskapsbegreppen. I många fall kan det vara svårt att se den stora skillnaden till exempel som i de snarlika dödshjälps fallen (se avsnitt 5.1 och 5.2), varför blir den ena dömd men inte den andra? De är ju vid en första anblick likvärdiga. Medan i andra fall kan det kännas oerhört orimligt, till exempel varför blir inte en polisman som hetsar någon till självmord dömd medan en person som hjälper en svårt kroniskt sjuk människa att dö blir dömd? De olika utfallen beror på att de i vissa situationer förelegat gärningsmannaskap och i andra inte och för att reda ut det visar praxis att man måste titta på den dödsbringande handlingen och verkligen gå ner på detaljnivå.

Problematiskt blir det när den dödsbringande handlingen kanske inte längre är de handlingar som det varit i hundratals år, ett slag, en knuff, ett skott eller kanske förtäring av något förgiftat. Problematiskt blir det även när den dödsbringande handlingen inte är så självklar, när det råder tveksamheter om vilken handling som faktiskt spelat störst roll vid ett dödande. Tekniken och internets framfart har tagit sig in i alla delar av våra liv och är därför i dagsläget även ett led i många brott. Dock på grund av dess fenomen till exempel att vilja och åsikter främst framförs genom text och att personen bakom inte behöver vara fysiskt närvarande blir bedömningen svår i dessa fall. Bedömningen är alltså inte enbart svår för att det är ”nytt” utan på grund av hur tekniken och internet kan användas.

Jag tycker ändå den svenska domstolen slår slag i saken och tar ett steg på vägen när de i ”Sturebyfallet” (se avsnitt 5.3) dömer flickvännen till anstiftan till mord. Jag tycker att domstolen i detta fall erkänner att det genom en mobiltelefon och textmeddelande går att utöva så pass kraftiga påtryckningar att någon begår mord och att det helt enkelt finns ett kausalsamband mellan textmeddelandena och mördandet. Det visar på en förändring och ett anpassande gentemot nya tider att domstolen väljer att gå på den linjen trots flickvännens invändningar om att textmeddelandena inte var allvarligt menade.

Det finns dock två linjer i den problematik jag försöker lyfta. Dels tekniken och dels självmord. Att självmord inte är en kriminaliserad handling enligt den svenska rätten ställer till en hel del problematik, oavsett om teknik på något sätt är involverat eller inte. Problematiskt är det dels om man vill fälla någon för att ha hetsat, uppmanat, inte förhindrat eller dylikt från att begå självmord då både anstiftan, medhjälp och stämpling förutsätter att det skett till en brottslig gärning. Även den bedömning som domstolen tvingas göra gällande om något räknas som gärningsmannaskap eller någon form av medverkan blir av oerhört stor betydelse vilket bland annat belyses i fallet om mamman som hjälpte sin dotter att dö. Gärningsmannaskap blir en fällande dom och medverkan blir en friande dom, eftersom självmord är

lagligt.

Att kriminalisera självmord är lösning på viss problematik. Om självmord var kriminaliserat skulle det gå att fälla de personer som uppenbart medverkat till andras självmord istället för att till exempel hjälpa personen. Dock tror inte jag att det är en lösning och en kriminalisering av självmord skulle även göra att de som försöker eller begår självmord gör något olagligt, och att fälla personer som mår dåligt och vill begå självmord för ett brott är förmodligen det sista de behöver och hjälper ingen.

Jag har konstaterat att enligt den svenska rätten måste handlingarna som leder till självmord vara att anse som gärningsmannaskap och inte medverka för att bli olagliga. Är fallet så att det är att anse som gärningsmannaskap blir ju rubriceringen snarare mord eller dråp än självmord eftersom handlandet är så pass dominerande att det inte är personen själv som mördar sig längre. Nu tänkte jag dra problematiken ett steg längre och ta in tekniken och internet i händelseförloppet igen. Gärningsmannaskap behövs för fällande dom och problematiskt blir det för domstolen när domstolen måste ta ställning till de fall där hjälpen eller handlingen som lett till ett självmord skett genom teknik eller internet. För domstolen blir det lätt att göra bedömningen att det inte är att anse som gärningsmannaskap eftersom personen inte fysiskt varit närvarande och då blir handlingen på sin höjd någon form av medverka om ens det, som är lagligt vilket vi kan se både i ”Polisfallet” och ”Kumlafallet.”

Uppgiften för att kunna fälla någon som genom teknik hetsat någon till att begå självmord blir alltså att få de handlingar som begåtts genom till exempel textmeddelande till att omfattas av handlingar inom gärningsmannaskap. Jag vill dock angripa denna problematik på ett par olika sätt. Främst vill jag titta på de olika typer av gärningsmannaskap som finns. Strikt gärningsmannaskap (se avsnitt 3.1) går att applicera på de självklara fallen, till exempel du skjuter en person, du är således ansvarig. Jag har lyckats konstatera att när teknik kommer in i bilden blir fallen långt

ifrån självklara så då är kanske inte strikt gärningsmannaskap den rätta vägen att gå. Utvidgat gärningsmannaskap används i de fall då det inte bara är den som utfört gärningen som kan vara att anse som gärningsman. Utvidgat gärningsmannaskap (se avsnitt 3.2) öppnar upp för en möjlighet att även någon som inte är gärningsman i strikt mening kan betraktas som gärningsman då den varit så pass aktiv i brottets utförande att det ter sig naturligt. Begreppet fångar upp de situationer då en person *inte* gjort det som finns beskrivit i ett straffbud men ändå bör betecknas som gärningsman. Medelbart gärningsmannaskap är en typ av utvidgat gärningsmannaskap som förenklat innebär att en anstiftare anses så ansvarig för ett brott att den är att anse som gärningsman och omfattar främst utnyttjandefall, fall då någon begått en otillåten gärning genom att på något sätt utnyttja en annan person, antingen genom bristande insikt eller tvång. Anstiftaren blir gärningsman då den personen som gjort den faktiska handlingen varit till exempel psykiskt avvikande, ovetande om gärningens karaktär, befunnit sig i beroendeställning eller förmåtts begå gärningen genom våld eller hot. Personen som gjort den dödande handlingen har i de här fallen bara varit ett viljelöst eller omdömeslöst redskap vilket Jareborg till och med liknar med att genomföra ett brott med hjälp av ett djur eller en teknisk anordning.

Jag tycker mig kunna se en öppning här och jag tycker även beskrivningen av utvidgat och medelbart gärningsmannaskap passar bra in på hur den amerikanska domstolen resonerade i Michelle Carter fallet. Jag ställer mig frågan om det skulle vara möjligt att se det som att en person som genom till exempel textmeddelandet hetsar någon psykiskt ostabil människa till att begå självmord, utnyttjar denna person genom att använda personen som ett vapen gentemot sig själv. Precis som Jareborg säger att det går att likna förfarandet med att använda sig av ett djur eller en teknisk anordning så använder dessa människor som uppmanar andra att begå självmord personerna som inte mår bra som redskap att mörda, sen att personen som mördas råkar vara personen som även används som redskap borde enligt mig vara irrelevant. Men vad jag förstår så är det enligt den svenska

lagstiftningen högst relevant att personen som används som redskap även är personen som mördas, oavsett om en annan person ligger bakom och varit så pass aktiv i brottets utförande att det borde anses naturligt att den personen är att anse som gärningsman. Exempelvis ”Sturebyfallet”, anledningen till att flickvännen blir dömd för anstiftan är för att det är en annan människa hennes pojkvän dödar, men om det istället varit pojkvännen själv som dödat hade hon inte gjort något fel. Enligt mig kvarstår faktum att en människa blir dödad och textmeddelanden hjälper till. Jag ser förfarandet som en bok, och enligt vad jag förstår så kollar man enligt den svenska lagstiftningen enbart på den sista sidan i boken och står det på den sista sidan i boken att det är offret själv som gjort den slutgiltiga dödliga handlingen, då spelar det ingen roll vad som står på de tidigare sidorna i boken.

Jag försöker vrida och vända på den svenska lagstiftningen, hitta en lösning på hur det går att använda den nuvarande lagstiftningen till att angripa dessa handlingar som begås. Även fast jag kan tycka se öppningar tror jag att det i nuläget i praktiken aldrig skulle ske. Jag ställer mig även frågan om det är meningen att man ska behöva vända, vrida och tolka in lagen såhär mycket, blir det inte rättsosäkert då. Är det verkligen en bra idé att arbeta med den existerande rätten för att täcka dessa fall eller behöver vi helt enkelt stifta nya lagar? Här behövs även göras ett ställningstagande, bör det helt enkelt vara olagligt att medverka till självmord? Om vi tittar på de svenska politikernas inställning och uttalande tidigare i år när polisen som instruerade den unga kvinnan hur hon skulle begå självmord gick helt fri var de öppna med att se över lagstiftningen och eventuellt införa ett förbud om hets till självmord.

Viktigt tycker jag är att ta upp faktumet att en lag skulle sända ut en signal att det inte är acceptabelt att bete sig på ett visst sätt. Jag tror nämligen inte heller det är många som tittar på inlagen om polismannen som instruerar den unga kvinnan i hur hon ska begå självmord kan sitta och säga att det är okej. Precis som organisationen Suicide Zero säger i debatten skulle en

lagändring tydliggöra vad samhället tycker samt vara en viktig pusselbit i att nå nollvisionen gällande självmord. Jag förstår dock problematiken i att göra handlingarna olagliga på en rättslig nivå och tydliga riktlinjer gällande till exempel dödshjälp kontra hets till självmord måste tas och det blir ett oerhört arbete för polis, åklagare och domstol när det råder stora oklarheter. Inte minst som jag nämnt när tekniken kommer in i bilden. Men om det inte går att göra olagligt på en rättslig nivå hade kanske någon form av etiska riktlinjer kunnat vara en mellanväg. Gentemot polismannen i ”Polisfallet” vidtogs inte några disciplinära åtgärder överhuvudtaget då hans agerande inte ansågs brutit mot några etiska riktlinjer som de har. Även om vi inte stiftar en lag som ska gälla för allmänheten borde det i alla fall finnas riktlinjer för hur en del tjänstemän, bland annat poliser får bete sig. Allt handlar om att sända ut rätt signaler till allmänheten och om till och med en polis kan bete sig på det här sättet utan konsekvenser blir det skevt.

8.1.2 Underlåtenhet

Det är även värt att diskutera underlåtenhet (se avsnitt 4.3) utan att gå för mycket in på garantläran. Enligt de nuvarande underlåtenhetsbestämmelserna kan en rättslig skyldighet att handla föreligga genom gärningspersonens eget föregående handlande. Det vill säga, om en person framkallat en situation kan den senare bli ansvarig om den genom underlåtenhet inte förhindrat uppkomsten av skada. Viktigt i dessa situationer blir dock att konstatera att effekten som uppstått verkligen har orsakats av gärningen gärningspersonen begått eller om effekten inträffat oavsett. Det finns inte något som tvingar någon att hindra en destruktiv handling som begås av en vuxen, psykiskt normal person som medvetet utsätter sig själv för fara till exempel genom att försöka begå självmord. Jag tycker dock att det borde göras en viss distinktion till de fall då personen i viss mån framkallat situationen. I *Commonwealth v. Michelle Carter* lägger rätten ganska stor vikt vid det faktum att Michelle inte gör någonting för att rädda Conrad ut ur bilen. Om det inte går att göra den själva aktiva handlingen, hets till självmord, olaglig så borde där kanske finnas en allmän

plikt att anmäla om man misstänker att någon befaras begå självmord, åtminstone i de fall personen kan anses ha medverkat till faran för att självmord kommer att begås. Vi kan dock se i SvJT 1968 rf s. 81 som förvisso är ett gammalt rättsfall att underlåtenhet inte var vållande till annans död även under tydliga förutsättningar. I det fallet var det tydligt att mannen hjälpt till med tablettintaget och borde förstått att flickans liv var i fara vilket ändå inte var tillräckligt för att döma för ansvar. Dock lämnar det fallet en öppning för att om det ännu tydligare gick att styrka att mannen gett flickan tabletterna hade handlandet möjligtvis kunnat medföra skyldighet. Återigen tycker jag mig finna en öppning här. Om det går att tydligt styrka att textmeddelande lett till död, lika mycket som ett par tabletter kan göra, så borde det finnas en skyldighet att ingripa för att rädda liv. Vi möts dock återigen av samma problematik, ska det som sker genom teknik och internet, vara lika mycket värt som en fysisk handling?

Jag tycker även ”Kumlafallet” då en ung flicka drevs till självmord av en man på internet är värt att diskutera inom dessa ramar. Mannen begår en serie handlingar mot en ung flicka och ignorerar sedan det faktum att han drivit henne så långt att hon tänker begå självmord och väljer att inte agera. Det är tydligt klarlagt att det är på grund av de bilder mannen har och hot mannen skriver som flickan i sin tur väljer att ta självmord. Den här effekten hade inte inträffat om inte mannen gjort vad han gjorde, mannen har framkallat en situation som han sen väljer att ignorera. Jag tycker även det borde tas större hänsyn till att det faktiskt är mannen som försatt den unga flickan i situationen med tanke på flickans ringa ålder. Återigen tycker jag att den svenska lagstiftningen känns som en bok där man enbart väljer att titta på den sista sidan. Att flickan begick den dödliga handlingen är relevant och ingen hänsyn tas till vad som ledde fram till handlingen.

Jag förstår dock att det kan finnas viss problematik och rädsla att börja pilla i den här typen av fall. Många självmord grundar sig i någon typ av illabehandling eller mobbning och frågan är dels i vilken utsträckning man då ska börja kriminalisera de som mobbar så långt att de ska dömas för

mord och dels ett enormt utredningsarbete för att verkligen säkerhetsställa vad som ligger bakom självmordet. Det blir osäkert. Dock tycker jag att det måste gå att titta på fall från fall och det här är enligt mig ett extremfall där det inte råder några stora tveksamheter till vad som föranlett självmordet, men det är min personliga åsikt.

Jag vill dock även belysa faran med att börja kriminalisera kring självmord. Vi vill att folk ska vara öppna och prata om de mår dåligt, inte stänga sig inne med sina egna tankar. Vi vill att de ska signalera utåt att de mår så pass dåligt att till och med tankar om att begå självmord gnager inombords. Att kriminalisera de som står bredvid, till exempel på grund av aktivt handlande eller underlåten kan skapa en rädsla hos de som mår dåligt. En rädsla för att någon i deras närhet ska råka illa ut om man pratat med denne om sina tankar. Det är något som i största möjliga mån måste undvikas. Därför vill jag i största möjliga mån fokusera på de fall där de uppenbart har hetsat och uppmanats till självmord, det är de fall som är upprörande och möjligtvis borde göras något åt, och det måste vara extremt tydligt på grund av det jag precis nämnt.

8.2 Rättsläget i USA och *Commonwealth v. Michelle Carter*

Det amerikanska rättsfallet *Commonwealth v. Michelle Carter* var det fallet som fick mig att uppmärksamma hets till självmord och teknikens och textmeddelandes betydelse i brott. Att finna en misstänkt person ansvarig för någons död är svårt när den misstänkte personen inte varit närvarande, ännu svårare blir det dessutom om döden inträffat genom självmord men på något sätt lyckas rätten med det i detta fall. Jag tycker därför att rättsfallet tydligt illustrerar båda dessa problem och därför tycker jag det ligger ett värde i att diskutera rättsfallet och domen som föll.

Å ena sidan tycker jag domen som föll mot Michelle Carter är korrekt. Enligt mig tar domen ett tydligt ställningstagande och tar hänsyn till det faktum att tekniken som fenomen bara växer sig större och att medborgare även måste börja ta ansvar för handlingar de begår genom teknik. Jag tycker till och med att det går att diskutera huruvida Michelle möjligtvis skulle bli dömd för mord eller dråp istället för vållande till annans död. Det som skiljer dessa brott åt är vilken intention som fanns och enligt mig är det tydligt i de sms hon skickade vad hennes intention var. Utifrån min uppfattning är det tydligt att Michelles intention var att få Conrad att begå självmord.

Jag tycker även det är av stor vikt att ta i beaktande att Conrad visade flera tecken på tvivel trots att det var han själv som begick den dödliga handlingen och att detta tvivel var något Michelle hela tiden försökte lindra. Michelle uppmuntrade även ofta Conrad att radera de textmeddelanden som skickades mellan dem, enligt mig bevisar det att Michelle var väl medveten om att hennes handlingar inte var helt okej. Utöver det så sms:ar även Michelle att en utredning påbörjats till sin väninna efter att Conrad dött vilket ytterligare visar att Michelle var medveten om sina omoraliska och potentiellt kriminella handlingar.

Att rätten kommer fram till att vi idag 2018 ser ”närvarande” på ett annat sätt än vad vi gjort tidigare och att det inte spelar någon roll att Michelle inte var fysiskt närvarande när självmordet begicks och ”enbart” var virtuellt närvarande tycker jag var ett bra beslut. Det är inte orimligt att tänka sig en person som närvarande trots att det sker genom den virtuella världen med tanke på den teknik som finns idag och hur det har utvecklats bland främst unga i samhället. Rätten försöker anpassa rättsystemet efter hur samhället fungerar idag, samt ta hänsyn till den nya problematik som finns. Jag tycker det framgår tydligt att rätten vill statuera exempel och sätta ner foten. Rätten vill klargöra att det som sker genom teknik inte är helt betydelselöst och att det inte går att bete sig hur som helst bara för att det inte sker ansikte mot ansikte.

”Polisfallet” och *Commonwealth v. Michelle Carter* är inga typiska fall av till exempel assisterat självmord då en person söker hjälp från någon annan för att de vill sluta lida och bli fria från smärta. *Commonwealth v. Michelle Carter* handlar kort om en tonåring som hetsade sin deprimerade, men annars friska pojkvän till att ta sitt eget liv. Fallet är unikt då den tilltalade begick brottet enbart genom sin mobiltelefon och precis som många andra idag trodde Michelle att hennes beteende därför var obetydligt. Jag tror att folk kommer fortsätta tro att det går att bete sig hur som helst online och att allting som sker är anonymt om inte rättsväsendet börjar fälla folk för de handlingar de begår online. Lagstiftningen börjar mer och mer hänga med i utvecklingen som sker och börjar fälla de som begår brott på internet och genom teknik, men det finns fortfarande många kryphål och dessa måste bli uppmärksammade.

Den mest väsentliga fråga jag ställer mig gällande fallet *Commonwealth v. Michelle Carter* är hur Michelle faktiskt kunde bli dömd för vållande till annans död trots att det var en ”självordshandling” som begicks. Att medverka till självmord är olagligt är nämligen inte helt självklart i Massachusetts. Jag upplever det som att domstolen lägger lite fokus vid frågan huruvida självmord är en kriminaliserad handling eller inte och istället fokuserar på textmeddelandena som ett vapen att döda. Rätten tar dels sikte på när Conrad gick ut ur bilen och Michelle ber honom gå in igen. Rätten kommer fram till att den tiden symboliserar den tid då Conrad ”eget självmordsförsök” avbryts och hans handlingar styrs därefter inte längre av honom själv. När Michelle Carter instruerar Conrad att gå tillbaka in i bilen är därför en avgörande tidpunkt och den specifika instruktionen skapar en livshotande risk. Enligt mig är Michelle instruktioner men även hennes underlåtenhet att inte agera när hon faktiskt har skapat denna livshotande situationen vårdslöst.

När det kommer till frågan huruvida Michelle Carter borde bli dömd för vållande till annans död eller inte har hennes argument om att hon inte

menade allvar enligt mig ingen tyngd. Det argumentet har enligt mig enbart tyngd när det kommer till frågan vilken rubricering brottet ska få, det vill säga om hon ska bli dömd för mord, dråp eller vållande till annans död. Eftersom vållande till annans död inte förutsätter något uppsåt handlar det istället om frågan huruvida en normal person under samma omständigheter skulle ha insett farans allvar och mitt svar på den frågan är ja. Särskilt med tanke på att Michelle var medveten om Conrads psykiska tillstånd och tidigare självmordsförsök.

Rätten kom fram till att Conrad fria vilja var så begränsad att handlingarna som sker till följd av att han lyder Michelle istället ska kopplas till henne. En person som inte personligen begår en handling, men istället direkt orsakar handlingen genom andra borde bli behandlade som att de begick handlingen själva. Det är precis det jag pratar om i det tidigare avsnittet när jag pratar om utvidgat gärningsmannaskap i den svenska rätten och att använda personer som ett redskap. Conrad handlingar var där och då inte hans egna, Michelle överröstade Conrad egen vilja så pass mycket att det faktum att han tog steget in i bilen igen inte kan anses vara hans egen handling. Fallet i sig handlar lite om huruvida självmord är en brottslig gärning eller inte, istället ligger fokus på huruvida orden Michelle skrev till Conrad var en direkt kausal länk till hans död. Om orden faktiskt var ett ”vapen”.

Slutligen tycker jag att fallet *Commonwealth v. Michelle Carter* är ett extremfall. Många som är kritiska mot domen som föll menar att yttrandefriheten begränsas, att folk inte kommer våga prata öppet om självmord med sina nära eller att det finns risk för att ”överkriminalisera” mobbning på så sätt att de som mobbar kommer att dömas för hårt om ett offer begår självmord. Vad som behöver tas i beaktande är att det här rättsfallet inte enbart handlar om verbalt uppmuntrade utan om en rad omständigheter. Dels var Michelle i ett intimt förhållande med Conrad, hon var även virtuellt närvarande vid tiden för självmordet och hon satte konstant press på honom i flera veckor trots att hon visste om hans mentala

tillstånd, vilket ledde fram till självmordet. Kort och gott, för att en person ska kunna bli ansvarig för ett självmord måste denna person helt överröstat offrets egen fria vilja, man måste kolla på vad de har haft för typ av relation, vad det finns för kunskap sinsemellan om offrets mentala tillstånd, gärningspersonens närvaro eller virtuella närvaro vid tiden för självmordet samt hur ofta den tilltalade och offret talat med varandra. Jag tycker att *Commonwealth v. Michelle Carter* get en ganska tydlig vägledning i vilka punkter som är viktiga och hur domstolar ska handskas med detta. Jag tror att om en domstol väljer att följa dessa punkter och de generellt sätt högra krav som ställs finns det ingen risk för att personer som inte ska bli fällda för att ha hetsat eller medverkat till självmord blir det.

8.3 Teknik och internet

En ökad tillgänglighet och ett ökat användande av teknologi har gjort det mycket enklare för individer att utöva inflytande på andra utan att vara fysiskt närvarande. Ett stort problem åklagare möter är hur en person ska åtalas eftersom de existerande lagarna inte alltid tar hänsyn till det som sker i den virtuella världen.

Det som sker med hjälp av teknik och på internet kan skilja sig från den verkliga världen och nästan ses som en egen kultur med egna interaktionsnormer, attityder och beteenden. På internet och på sociala medier får människor möjlighet att redigera sina framträdanden, kroppsspråket avslöjar inte dig och du behöver inte agera omedelbart. Jag är övertygad om att många människor upplever det som sker på internet som något annat än den ”fysiska världen” och därför delvis kommunicerar på ett annorlunda sätt. Samtidigt tror jag även att det för många unga inte finns någon skillnad mellan ”online” och ”offline”, dessa två världar går helt enkelt in i varandra.

Människor idag är kluvna mellan det som är den digitala verkligheten och vad som är den riktiga verkligheten. Jag blir själv förvirrad när jag tänker på

det och ställer mig frågan om vi verkligen ska se det som två olika verkligheter. Idag ser jag inte det som sker via min dator eller via min mobiltelefon som en annan verklighet. Jag har som ett exempel levt med min pojkvän under en längre tid i två olika delar av världen och vet därför vilken stor roll tekniken spelar, vilken närhet den skapar och hur äkta orden som står på mobilskärmen känns trots att personen i fråga kan befinna sig långt ifrån. Någon annan kanske upplever det annorlunda och när jag tänker tillbaka på mina yngre dagar, när internet fortfarande var relativt nytt bland gemene man vet jag att jag såg internet som en frizon där allt kunde sägas och skrivas, men idag är den så pass implementerad i mitt liv att den är den verkliga verkligheten, inte en annan digital verklighet.

Jag tänker även tillbaka på hur det var förr, det som skrevs i brev och skickades mellan människor. Betydde det mindre? Togs inte det på allvar? Var inte det en del av verkligheten? Ett återkommande argument som vi finner både i till exempel "Sturebyfallet" och *Commonwealth v. Michelle Carter* är att de misstänkta gärningspersonerna försvarar sina textmeddelanden med att de inte var seriösa och att de inte menade allvar. Förmodligen är det lättare att pusha och hetsa till så pass allvarliga handlingar som mord om man inte står mitt framför och ser vad som sker, helt enkelt inte befinner sig i stundens allvar och ser med egna ögon. Jag ser även faran i att datorer, mobiltelefoner och annan teknik gör det enkelt att ge uttryck för sina känslor och tiden mellan tanken och handlingen blir förkortad vilket gör att mindre genomtänkta budskap har en benägenhet att skickas iväg och att faran sker. Saker som görs i affekt får mycket större verkan. Lösningen blir att göra en bedömning vid varje enskilt fall, precis som det görs när brotten sker ansikte mot ansikte. Till exempel gällande hot - var hotet verkligen allvarligt menat eller var det på skoj? Det blir svårare att göra denna bedömning när tekniken och en annorlunda kommunikation kommer in i bilden. Hur en konversation ser ut för vissa är olika för någon annan och det är en annan kultur som existerar. Dock tycker jag att domstolen i *Commonwealth v. Michelle Carter* lyckas göra en välgrundad bedömning då de till exempel tittar på historik, deras förhållande, vetskapen

om varandras mentala tillstånd och så vidare för att besluta om textmeddelandena var att anse som allvarligt menade eller inte. Likadant gjorde de i ”Sturebyfallet” då de diskuterade historiken och förhållandet som flickvännen och pojkvännen hade och vilken psykisk påverkan flickvännen hade på pojkvännen. Det blir mer arbete och en mer välgrundad utredning behöver göras, men det viktigaste är att det går att reda ut även om kommunikationen skett genom teknik.

Hur vi ska se på teknik och internet idag öppnar upp för en oändlig diskussion med många frågor som jag dels tror skiljer sig mycket inte bara från generation till generation utan även person till person. Jag tror dock att vi kan vara överens om att vi inte kan förneka tekniken och internets existens. Jag inser dock problematiken. Lagar är något som förändras långsamt och kan inte anpassas varje år efter en ny trend men jag tror vi alla kan vara överens om att tekniken är här för att stanna, internet är här för att stanna. Kanske kommer det i framtiden utformas på olika sätt men just kommunikation som sker genom teknik som är snabb, välutvecklad och kan få människor att uppenbara sig på olika ställen både genom text, ljud och bild är ett faktum och det måste rättsystemen börja ta mer hänsyn till. De nuvarande lagarna kan till viss del anpassas och appliceras på nya händelser men det blir inte alltid rätt, mycket faller utanför och det blir även rättsosäkert. Nya lagar och säkerhet måste fastställas i de fall då gärningspersoner enbart har tillgång till sina offer genom teknologi. Om vi inte börjar fånga upp de fall som begås genom teknologi och på internet missar vi en hel värld där i synnerhet unga är utsatta.

Jag ställer mig frågan om man i till exempel ”Polisfallet” hade sett annorlunda på situationen om polisen istället stått bredvid den unga kvinnan och sagt de sakerna han sa och gett de instruktionerna han gav. Kanske rent av hjälpt henne att knyta en snara istället för att ”bara” förklara via textmeddelande hur hon skulle göra? Jag tänker även på ”Kumlafallet” (se avsnitt 5.5) då en ung flicka drevs till självmord av en man på internet. All kommunikation dem emellan skedde genom datorn och jag undrar om de

har någon betydelse när åklagaren av sekretessbelagda skäl avstod från att åtala mannen för vållande till annans död. Dock tror jag inte att det skulle bli någon nämnvärd skillnad i bedömningen då dessa situationer inte lett till några fällande domar baserat på att självmord inte är olagligt och att kommunikation skett genom teknik har inte varit en del i det avgörandet. Om det inte är olagligt att stå bredvid någon som vill hoppa från en bro och skrika hoppa ska det inte heller vara olagligt att skriva ett textmeddelande till någon som står och vill hoppa från en bro. Men jag tror att om vi ska i Sverige börja se över en lagstiftning där någon form av hetsande eller medverkande till självmord ska vara olagligt, ska det även vara olagligt om det sker genom teknik och internet.

Jag har valt att lyfta näthat i min uppsats för att visa att det finns en problematik med det som sker genom teknik och på internet som behöver tas tag i, där finns en hel parallell värld som inte går att ignorera. Tekniken och internet är här och med alla fördelar kommer även problem som vi behöver brottas med. Jag valde även att lyfta näthat för att visa att vi kommit ett steg på vägen även om vi har många steg kvar att gå. Det är nämligen klarlagt att trakasserier som sker på nätet så som hot, förtal eller olaga förföljelse är förbjudet och straffbart, det spelar ingen roll att det sker i den virtuella världen. Att näthat är olagligt visar att internet inte är en ”ansvarfri zon” och att det den virtuella världen idag är en del av den verkliga världen. Dock är det en övergång, ingenting sker över en natt och jag förstår även osäkerheten och rädslan i att börja kriminalisera handlingar som sker på ett nytt sätt. Kanske är det en stege där vi börjar med mildare typen av brott så som hot och kränkningar och sedan stegar vi succesivt vidare. Jag såg senast häromdagen att en man blev dömd för våldtäkt över internet och inom en snar framtid kanske vi till och med kan se någon som blir dömd för mord över internet. Som nämnt tidigare tycker jag ändå att Sturebyfallet är ett exempel då domstolen tydligt visar hur sms kan likställas med fysiskt handlande då både flickan och pojken ansågs lika ansvariga för den 15 åriga flickans död, trots att det var pojken som dödade henne och

flickan ”bara” skickade uppmanande sms. Det är nya fenomen, vi måste bara acceptera det, vänja oss och sen börja anpassa.

9 Slutsats

Jag ställs inför två frågor i min uppsats, dels frågan huruvida det faktiskt ska vara olagligt att hetsa eller medverka till någons självmord och dels frågan vilken inverkan teknologin har idag på dessa typer av fall.

Jag har lyckats konstatera att självmord inte är kriminaliserat i Sverige idag och således går det därför inte att medverka till det heller. En viktig del blir därför att dra gränsen mellan medhjälp till självmord och gärningsmannaskap. Jag har även tittat på de olika typerna av gärningsmannaskap och ser mig kunna se öppningar i till exempel utvidgat gärningsmannaskap, även fast jag inte tror det gör någon skillnad i praktiken. Att ord kan användas som vapen att döda har vi sett i till exempel ”Sturebyfallet” men då den svenska lagstiftningen vid självmord enbart väljer att titta på den sista dödande handlingen och inte vad som föregick handlingen blir det inte applicerbart när det handlar om självmord.

När jag tittar på den här problematiken lägger jag även juridiken åt sidan för ett tag och då blir det enligt mig lätt att se en orimlighet i det hela. För många och även för mig blir det nästan absurt att en människa som i all välvilja hjälper en svårt sjuk människa att dö genom medicin blir dömd för dråp medan en polis som instruerar en kvinna i hur hon ska begå självmord inte ens ansågs vara så olämpligt att några disciplinära åtgärder vidtogs. Anledningen till att jag tror att en förändring gällande denna orimlighet måste ske är på grund av signalerna som sänds ut till allmänheten. Dels ur ett etiskt och moraliskt synsätt men även för att vi inte ska tappa förtroendet helt på till exempel polisen men även allmänheten i sig och hur man får bete sig mot varandra.

Slutligen har jag konstaterat att tekniken och internet spelar stor roll i dagsläget och tar plats i alla delar av livet, även då brott begås vilket måste tas hänsyn till. Tekniken och internet möjliggör även för folk att uppmana

till självmord på ett enkelt sätt och jag befarar att den problematiken kommer växa. Det måste ske ett klart ställningstagande att den virtuella världen inte är en fri zon, vilket dock succesivt har börjat ske. Idag, 2018 kan ord som skrivs genom teknik vara lika mycket värda som de som sägs ansikte till ansikte, dock leder det till ett större utredningsarbete för att reda ut allvaret i orden. Det amerikanska fallet *Commonwealth v. Michelle Carter och "Sturebyfallet"* visar dock till stor del hur domstolar kan tackla problematiken att reda ut intentioner bakom kommunikation genom teknik.

Det skrivna ordet kan delvis användas som ett dödande vapen i den svenska lagstiftning men i nuläget inte när offret själv begår den slutgiltiga dödande handlingen. Det är sorgligt att människoliv går till spillo när det finns resurser i samhället som stödjer dessa personer som av olika anledningar hamnat i kris. Det är ytterligare sorgligt att det finns de personer som utan konsekvenser pekar på självmord som den enda utvägen. Jag kan slutligen konstatera att 1900-tals lagar inte löser 2000-tals problem.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Asp, Petter & Ulväng, Magnus, *Kriminalrättens grunder*, 2., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2013
[cit. Asp & Ulväng, 2013]

Giddens, Anthony & Dunier, Mitchell, *Introduction to sociology*, 4. ed., Norton, New York, 2002
[cit. Giddens & Dunier, 2002]

Jareborg, Nils, *Straffrättens ansvarslära*, Iustus, Uppsala, 1994
[cit. Jareborg, 1994]

Kleineman, Jan, Rättsdogmatisk metod, i: Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013
[cit. Kleineman, 2013]

Leijonhufvud, Madeleine, Wennberg, Suzanne & Ågren, Jack, *Straffansvar*, 9., [omarb.] uppl., Wolters Kluwer, Stockholm, 2015
[cit. Leijonhufvud, Wennberg & Ågren, 2015]

Melin, Stefan, *Juridikens begrepp*, 5. utök. uppl., Iustus, Uppsala, 2012
[cit. Melin, 2012]

Persson, Anders, *Ritualisering och sårbarhet: ansikte mot ansikte med Goffmans perspektiv på social interaktion*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2012
[cit. Persson, 2012]

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 3., [utök. och rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2015
[cit. Sandgren, 2015]

Schultz, Mårten, *Näthat: rättigheter och möjligheter*, Karnov Group, Stockholm, 2013
[cit. Schultz, 2013]

Svensson, Erik, *Gärningsmannaskap vid fleras deltagande i brott*, 1. uppl., Iustus, Uppsala, 2016
[cit. Svensson, 2016]

Valguarnera, Filippo, Den komparativa metoden, i: Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 1. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2013
[cit. Valguarnera, 2013]

Artiklar

Herlitz, Carl Erik, Delaktighet i brott i ljuset av NJA 1992 s. 474 – en förvirrad del av straffrätten?, JT nr 1 1996-1997 [cit. Herlitz, 1996/97]

Träskman, Per Ole, Normalfall eller dödande med förmildrande särdrag – gränsen mellan mord och dråp, JT nr 2 1995/96 [cit. Träskman, 1995/96]

Elektroniskt material

American Civil Liberties Union, ACLU, <https://aclum.org/> (Hämtad 2018-05-15)

Arsenault Mark, *Experts say Michelle Carter case revolved around concept that words can kill*, Boston Globe, 2017-06-16, <https://www.bostonglobe.com/metro/2017/06/16/carteranalysis/VNeJVBH6pHBlzfUNIsR07J/story.html> (Hämtad: 2018-03-15)

Davidsson Pamela & Thoresson Anders, *Svenskar och internet 2017*, iisS, https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2017.pdf (Hämtad 2018-04-09)

Efter polisens självmordshetsning – så vill partierna skärpa lagstiftningen, TV4Nyheter, 2018-03-20, <https://www.tv4.se/nyheterna/klipp/efter-polisens-sj%C3%A4lvmordshetsning-s%C3%A5-vill-partierna-sk%C3%A4rpa-lagstiftningen-3962169> (Hämtad: 2018-03-26)

Fakta om näthat, Prinsparets stiftelse, 2016-05-26, <https://prinsparetsstiftelse.se/faktaomnathat/> (Hämtad 2018-04-11)

Geser Hans, *Towards a Sociology of the Mobile Phone. In: Sociology in Switzerland: Sociology of the Mobile Phone*. Online Publications, 2004-05 http://socio.ch/mobile/t_geser1.pdf (Hämtad 2018-04-10)

Krav att polis utreds efter självmordshets, TV4Nyheter, 2018-03-21, <https://www.tv4.se/nyheterna/klipp/krav-att-polis-utreds-efter-sj%C3%A4lvmordshets-3962298> (Hämtad: 2018-03-26)

Krav på förbud mot självmordshets, TV4Nyheter, 2018-03-20, <https://www.tv4.se/nyheterna/klipp/krav-p%C3%A5-f%C3%B6rbud-mot-sj%C3%A4lvmordshets-3962074> (Hämtad 2018-03-25)

Michelle dömdes för pojkvännens självmord – inte olagligt i Sverige, TV4Nyheter, 2018-03-19, <https://www.tv4play.se/program/nyheter/3962057> (Hämtad 2018-03-25)

Nationalencyklopedin, Självmord. <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sj%C3%A4lvmord> (Hämtad 2018-04-05)

Ny lag kan bli viktigt verktyg för åklagare, TV4Nyheter, 2018-03-20, <https://www.tv4.se/nyheter/klipp/ny-lag-kan-bli-viktigt-verktyg-f%C3%B6r-%C3%A5klagare-3962180> (Hämtad 2018-03-26)

Näthat – lagar och fakta, Polisen, <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/it-relaterade-brott/nathat/> (Hämtad 2018-04-11)

Näthat – hat på nätet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, <https://www.mucf.se/nathat-hat-pa-natet> (Hämtad 2018-04-11)

Om Suicide Zero, Suicide Zero, <https://www.suicidezero.se/omoss/om-suicide-zero> (Hämtad 2018-03-27)

Patrick J. Fahy, *Indicators of Support in Online Interaction*, Irrold, 2003-04 <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/129/209> (Hämtad 2018-04-10)

Polisman gav självmordstips till ung kvinna, TV4Nyheter, 2018-03-19, <https://www.tv4.se/nyheter/klipp/polisman-gav-sj%C3%A4lvmordstips-till-ung-kvinna-3962031> (Hämtad 2018-03-25)

Psykatrikern: Att våga fråga om självmord kan vara avgörande, TV4Nyheter, 2018-03-19, <https://www.tv4.se/nyheter/klipp/psykiatriken-att-v%C3%A5ga-fr%C3%A5ga-om-sj%C3%A4lvmord-kan-vara-avg%C3%B6rande-3962041> (Hämtad: 2018-03-26)

Truesdell Jeff, *Girl who urged boyfriend's suicide with texts appeals her conviction*, People, 2018-04-05, <http://people.com/crime/michelle-carter-suicide-text-case-appeals-conviction/> (Hämtad 2018-03-16)

Offentligt tryck

Regeringens propositioner (Prop.)

Prop 1962:10 del B Förslag till brottsbalk

Prop 2008/09:118 Straffet för mord m.m.

Prop 2009/10:147 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m

Offentliga utredningar (SOU)

SOU 1944:69 Betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten.

SOU 1953:14 Förslag till brottsbalk

SOU 1996:185 del I Straffansvaret gränser

SOU 2007:90 Straffskalan för mord

SOU 2008:85 Straff i proportion till brottets allvar

SOU 2016:70 Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer.

Rättsfallsförteckning

Högsta domstolen

NJA II 1962 s. 94

NJA 1979 s. 802

Hovrätterna

Göta Hovrätt mål nr B 748-06

Göta Hovrätt mål nr B 1271-13

Svea Hovrätt mål nr B 8874-09

SvJT 1968 rf s. 81

RH 1996:69

Utländsk praxis

Commonwealth v. Michelle Carter, 474 Mass. 624, 629, 52 N.E.3d 1054, 1059 (2016)

[cit. Commonwealth v. Michelle Carter]

Persampieri v. Commonwealth, 343 Mass. 19 (1961)

[cit. Persampieri v. Commonwealth]